

فتاوى الحج والعمرة والزيارة (الجمعية)

فتاوى حج، عمره و زيارت

فتاوی حج، عمره و زیارت

عمره‌گزاران بسیار به آن نیازمند هستند.¹

کمیته‌ی علمی انجمن خدمت به محتوای اسلامی به زبان‌های گوناگون

اول: فتاوی عمومی

سوال: آیا جایز است پدرم با پولی که از بانک قرض گرفته است، عمره انجام دهد؟

پاسخ: بر کسی که قصد حج یا عمره برای خود و یا به نیابت از دیگری دارد، واجب است که برای حج و عمره‌اش مال پاکی را در نظر بگیرد؛ چون الله متعال پاک است و جز پاک و پاکیزه را قبول نمی‌کند.

اما قرض گرفتن از بانک یا از هر شخصیت حقیقی و حقوقی دیگری که با سود و فایده همراه باشد، جایز نیست؛ زیرا را با محسوب می‌شود؛ و رسول الله -صلی الله علیه و سلم- رباخوار و ربا دهنده و کاتب و شاهد ربا را لعنت نموده و فرموده است: «همگی [در گناه] یکسان هستند». خوردن مال حرام سبب رد دعا و عدم پذیرش آن و قبول نشدن اعمال

1 گزینش این فتاوی از مجموعه فتاوی کمیته‌ی دائمی فتوا در عربستان سعودی با اختصار سوالات، متناسب با این جایگاه صورت گرفته است.

می‌شود؛ اما اگر قرض بدون سود و فایده (ربا) باشد، اشکالی ندارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۳۵۳ / ۱۰)

سوال: آیا این درست است که هرکس برای چهل روز در مکه حضور نداشته باشد، باید عمره به جا بیاورد، هرچند چندین بار عمره به جا آورده باشد؟

پاسخ: به جای آوردن عمره فقط برای یک بار در عمر، بر مکلفی که توانش را داشته باشد، واجب است؛ و بیش از یک بار سنت است. و ادای عمره در هر زمانی جایز است و زمان مشخص و محدودی ندارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (20 / 10)

سؤال: آیا به جا آوردن عمره در هر زمانی از سال جایز است؟

پاسخ: ادای عمره در تمام روزهای سال جایز است، حتی در ماه‌های حج؛ اگر شخصی عمره را در ماه‌های حج به جا آورد و سپس در همان سال حج کند، حج او تمتع محسوب می‌شود. همچنین اگر عمره را به همراه حج خود انجام دهد، حج او قِران خواهد بود. بر کسی که حج او تمتع یا قِران باشد، واجب است قربانی کند، مگر اینکه از ساکنان مسجدالحرام باشد. اگر حاجی عمره را در ماه ذی‌الحجه و پس از ایام تشریق به جا آورد، این عمل جایز است، و قربانی بر عهده‌ی او نیست.

فتاویٰ اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 316)

سؤال: آیا جایز است که شخص پیش از ادای حج فرض، عمره به جا آورد؟

پاسخ: بله، جایز است که شخص پیش از انجام حج، عمره به جا آورد؛ زیرا پیامبر -صلی الله علیه و سلم- و اصحابش، پیش از آنکه حج فرض را به جا بیاورند، عمره به جا آوردند.

فتاویٰ اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 318)

سؤال: حکم تکرار عمره در یکسال چیست؟

پاسخ: دیدگاه درست و صحیح این است که تکرار عمره برای چندین بار در یک سال جایز است؛ به دلیل این فرموده‌ی پیامبر -صلی الله علیه و سلم-:

«العمره إلى العمرة كفارة لما بينهما، والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة»

«عمره تا عمره‌ی [دیگر] کفاره‌ی گناهان میان آنهاست و حجی که به درستی انجام شود، جزا و پاداشی جز بهشت ندارد». صحت این روایت مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است.

فتاویٰ اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 334)

سؤال: برخی از مردم برای حج می‌آیند و پس از ادای عمره تمتع، قصد دارند از طرف یکی از والدین خود عمره انجام دهند. چگونه باید عمل کنند؟

پاسخ: کسی که برای عمره احرام بسته و قصد حج تمتع دارد، برای او بهتر این است که بعد از فارغ شدن از عمره، در مکه بنشیند تا موعد حج فرا رسد و برای حج احرام ببندد و قبل از حج، عمره را تکرار نکند؛ و چون از حج فارغ شد، اشکالی ندارد بعد از آن برای عمره، از تنعیم یا جایی خارج از محدوده‌ی حرم احرام ببندد؛ و اگر عمره‌ی دیگری از برای پدرش که فوت شده یا مادرش که از دنیا رفته یا برای کسانی انجام دهد که به سبب پیری یا ابتلا به نوعی بیماری، امیدی به بهبودیشان نیست یا چنین وصفی دارند و از ادای مناسک ناتوان هستند، به دلیل عمومیت رهنمود نبوی اشکالی ندارد؛ آنجا که می‌فرماید: «العمره إلى العمرة كفارة لما بينهما والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة» «عمره تا عمره‌ی [دیگر] کفاره‌ی گناهان میان آنهاست و حجی که به درستی انجام شود، جزا و پاداشی جز بهشت ندارد». صحت آن مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 117)

سؤال: حکم کسی که بیش از یک بار عمره می‌گذارد؟ و در هر عمره برای احرام بستن به تنعیم می‌رود، چیست؟

پاسخ: تکرار عمره برای کسی که برای مدت کوتاهی به مکه آمده است، راه و روش پیامبر -صلی الله علیه و سلم- و عمل اصحابش -رضی الله عنهم- نبوده است و اگر این کار برتر و افضل بود، حتما آنان در انجام آن، پیشی می‌گرفتند؛ بلکه برای کسی که به مکه آمده و مناسک خود را به جای آورده است، مشروع این است که به طور خاص طواف زیادی انجام دهد و قرآن زیاد تلاوت کند و نماز بخواند و صدقه بدهد و سایر عبادت‌ها را انجام دهد؛ اما اگر برای خود یا افراد دیگری عمره بگذارد که ادای عمره به نیابت از آنها جایز است، اشکالی ندارد مانند میت و کسی که به دلیل سن و سال بالا یا ابتلا به نوعی بیماری که امیدی به بهبودی برایش نیست؛ در صورتی که مشقتی متوجه او و مردم نباشد، به ویژه در اوقات شلوغی؛ و دلیل این حکم، این رهنمود نبوی است که فرمودند: «العمره إلى العمرة كفارة لما بينهما، والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة»، «عمره تا عمره كفاره‌ی میان آنهاست و حجی که به نیکی انجام شود، جزا و پاداشی جز بهشت ندارد». و به این دلیل که از رسول خداوند -صلی الله علیه و سلم- ثابت است که ام المومنین عایشه -رضی الله عنها- را امر نمودند تا بعد از خارج شدن از مناسک حج و عمره‌اش، از تنعیم احرام عمره ببندد، چون در این مورد از پیامبر اجازه خواسته بودند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 355)

مبحث دوم: فتاوی میقات‌ها

سوال: اگر کسی قصد حج یا عمره داشته باشد و احرام بستن در هواپیما بر او سخت و دشوار باشد و علاوه بر این، حدود میقات را نداند، آیا می‌تواند در احرام بستن، تا رسیدن به جده تاخیر کند یا نه؟

پاسخ: چون قصد حج یا عمره داشته باشد و سفر او هوایی باشد، در خانه‌اش غسل می‌کند و اگر خواست، ازار و ردایش را می‌پوشد؛ و چون فاصله‌ی کمی تا میقات باقی مانده بود، برای هر یک از مناسک حج یا عمره که نیت داشت، احرام می‌بندد که با مشقت و سختی همراه نیست؛ و اگر حدود میقات را نمی‌دانست، از خلبان یا یکی از کمک‌خلبانان یا یکی از مهمانداران هواپیما یا یکی از همسفران قابل اعتماد و مطلع در این مورد می‌پرسد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 153)

سؤال: آیا برای کسی که قصد ادای عمره دارد و سفرش هوایی است، جایز است بدون پوشیدن لباس احرام، فقط برای عمره لبیک بگوید؛ چون قصد دارد به برخی از کارهایش در جده رسیدگی کند و بعد از فارغ شدن از کارهایش در جده، در داخل جده احرام ببندد و برای ادای عمره برود؛ یا اینکه چه کاری بر او واجب است؟

پاسخ: هرکس سفر را آغاز نمود و قصد یکی از مناسک عمره یا حج را داشت، برای او جایز نیست که بدون احرام بستن برای مناسکی که قصد انجامش را دارد، از میقات

بگذرد؛ و باید از لباس دوخته شده و ممنوعات احرام دوری کند.

بنابراین: برای شما جایز نیست کارهایی را انجام دهید که در سؤال مذکور اشاره کردید؛ چون مخالف حکم شرعی هستند؛ اما مانعی ندارد که او بدون احرام، برای رفع نیازهایش به جده برود و پس از آن به میقات بازگردد و از آن برای حج یا عمره احرام ببندد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 81)

سؤال: آیا برای حج‌گزار یا عمره‌گزار درست است که از آبار علی (یا چاه‌های علی) در مدینه‌ی منوره احرام ببندد؛ با اینکه در فرودگاه جده فرود آمده است اما به مدینه سفر نموده و از آنجا، از آبار علی احرام می‌بندد؟

پاسخ: چون حج‌گزار در فرودگاه جده فرود آید و پیش از حج، قصد سفر از جده به مدینه را داشته باشد، وقتی زیارتش از مدینه تمام شد و برای ادای حج یا عمره، قصد بازگشت به مکه نمود، از میقات اهل مدینه «ذوالحلیفه» احرام می‌بندد که «آبار علی» نامیده می‌شود؛ چون حکم او حکم اهل مدینه است؛ به دلیل رهنمود نبوی که در مورد میقات‌ها فرموده‌اند: «هن لهن ولمن أتی علیهن من غیر أهلن ممن أراد الحج أو العمرة» «آن میقات‌ها، برای اهالی آن مناطق و کسانی است که از آنجا عبور می‌کنند و اهل آن مناطق نیستند و قصد حج

یا عمره دارند». صحت حدیث مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 94)

سؤال: اگر کسی در روز جمعه از هر ماهی که باشد، قصد ادای عمره نمود و نیت رفتن به منطقه‌ی دیگری داشت و بعد از دو یا سه روز به مکه بازگشت و قصد عمره‌ی دیگری نمود، آیا برای او جایز است که عمره را بدون پوشیدن لباس‌های احرام انجام دهد؟

پاسخ: کسی که قصد ادای عمره دارد، باید از میقاتی احرام ببندد که برای آمدن به مکه از آن می‌گذرد؛ و برای او جایز نیست که بدون احرام از آن بگذرد؛ چون رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- این میقات‌ها را مشخص نمودند تا کسانی که قصد حج یا عمره دارند، از آنها احرام ببندند؛ فرقی نمی‌کند برای عمره‌ی اول باشد یا دوم یا بیشتر؛ اما کسی که داخل محدوده‌ی میقات‌ها سکونت دارد، از همان مکانی احرام می‌بندد که از آنجا نیت عمره کرده است؛ مگر اینکه در مکه باشد که در این صورت باید برای احرام عمره، به خارج از محدوده‌ی حرم برود؛ چنانکه ام المومنین عایشه -رضی الله عنها- به امر پیامبر -صلی الله علیه و سلم- چنین عمل نمودند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 354)

سؤال: حکم کسی که بعد از ادای عمره برای خودش، قصد ادای عمره برای پدرش را دارد و عمره‌ی پدرش را از مکان احرام در مکه‌ی مکرمه (تنعیم) اعاده می‌کند، چیست؟

پاسخ: در صورتی که قصد ادای عمره برای خود داشتید و بعد از پایان عمره، از احرام آن خارج شدید و قصد گزاردن عمره‌ای برای پدرتان داشتید - چنانچه پدرتان فوت شده یا از ادای عمره ناتوان باشد - در این صورت به خارج از حرم - مانند تنعیم - رفته، و برای بستن احرام عمره برای پدرتان اقدام می‌کنید و در این صورت سفر کردن به میقات برای شما واجب نیست.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 135)

مبحث سوم: فتاوی احرام و ممنوعات آن

سؤال: چون کسی برای عمره یا حج احرام بست و سپس آن را فسخ نمود و از احرام خارج شد، چه چیزی بر او واجب می‌شود؟

پاسخ: چون ازار و رداء پوشید و نیت ورود به مناسک حج یا عمره نکرد و برای آن لبیک نگفت، مختار است؛ اگر بخواهد وارد مناسک حج یا عمره می‌شود و چون بخواهد می‌تواند آن را ترک کند؛ و این در صورتی است که حج و عمره‌ی واجب اسلام را ادا کرده باشد، برای او اشکالی ندارد.

اما اگر نیت ورود به مناسک حج یا عمره را داشته باشد، نمی‌تواند آن را فسخ نموده و از آن رجوع کند؛ بلکه بر او واجب است تا مناسکی که نیتش را کرده است، به همان روش شرعی تکمیل کند؛ چرا که الله متعال می‌فرماید:

(وَأَتُمُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ).

«و حج و عمره را برای الله به پایان رسانید» [البقرة: 196].

به این ترتیب روشن می‌شود که اگر مسلمان، با نیت وارد مناسک حج یا عمره شود، نمی‌تواند از تکمیل کردن آن سرباز زند، بلکه بر او واجب است آنچه آغاز نموده را تکمیل کند؛ و دلیل آن آیهی مذکور است؛ مگر اینکه در هنگام نیت شرط بگذارد و مانعی که از آن بیم داشته، در مسیر او قرار بگیرد که در این صورت می‌تواند از احرام خارج شود. و دلیل آن رهنمود نبوی به ضباعه بنت زبیر است که وی در سؤالش گفت: ای رسول خدا، من قصد حج دارم و بیمار هستم؛ رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- به وی فرمودند: «حجی واشترطي أن محلي حيث حبستني» «حج بگزار و شرط کن که محل خروج من از احرام، همانجاییست که مرا (از ادامه‌ی مناسک) بازداشتی». صحت آن مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 166)

سؤال: زنی برای عمره احرام می‌بندد، سپس عادت ماهیانه‌اش شروع می‌شود، و در نتیجه طواف و سعی انجام نمی‌دهد و به منزل خود باز می‌گردد و احرام خود را می‌شکند، آیا تکلیفی بر عهده‌ی اوست؟ و اگر از احرامش خارج نشود، آیا تکلیفی متوجه او می‌باشد؟

پاسخ: هر زنی احرام عمره ببندد، سپس عادت ماهیانه‌اش شروع شود و پیش از اینکه طواف و سعی را انجام دهد، از احرامش خارج شود، در صورتی که نسبت به حکم آن جاهل و بی‌خبر باشد و شوهرش با او همبستر نشده باشد، بر او واجب است که عمره‌اش را بعد از پایان عادت ماهیانه و غسل کردن از آن، کامل کند؛ سپس طواف نموده و سعی کند و بعد از کوتاه کردن موی سرش، از احرام خارج شود، تکلیفی بر عهده‌ی او نیست.

و اگر با شوهرش همبستر شده باشد، عمره‌اش باطل شده و مکلف است که عمره را با طواف و سعی و کوتاه کردن موی سرش تکمیل کند؛ و بر او واجب است که قضایی آن را به جا بیاورد و به جای آن، عمره‌ای از همان میقاتی ادا کند که بار اول از آن احرام بسته است؛ و بر او خون ذبیحه‌ای در مکه واجب است، مانند ذبح گوسفندی که سن آن شش ماه یا بیشتر باشد یا بزی که سن آن یکسال و بیشتر باشد و گوشتش میان فقرا تقسیم می‌گردد.

اما اگر از عمره‌اش خارج نشده باشد، بر او واجب است که عمره‌اش را کامل کند، پس طواف نموده و سعی می‌کند و

با کوتاه کردن اندکی از موی سر، از عمره‌اش خارج می‌شود.
در هر صورت، عمره‌اش با عادت ماهیانه باطل نمی‌شود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 323)

سؤال: آیا استفاده از صابون معطر برای مُحرم جایز است؟

پاسخ: استفاده از خوشبویی برای محرم مرد یا زن جایز نیست؛ و از مصادیق آن استفاده از صابون معطر است؛ هرکس عمداً و با آگاهی از حکم، خوشبویی را لمس کند، باید فدیهِ بپردازد؛ اما اگر کسی از حکم آن بی‌اطلاع باشد یا از روی فراموشی مرتکب این کار شود، تکلیفی بر عهده‌اش نیست. دلیل این حکم، این فرموده‌ی خداوند متعال است که می‌فرماید:

(ربنا لا تؤاخذنا إن نسينا أو أخطأنا)،

«پروردگارا، اگر دچار فراموشی یا خطایی شدیم، ما را بازخواست نکن» [البقرة: 286]. و اینکه رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: «رفع عن أمتي الخطأ والنسيان وما استكرهوا عليه». «گناهی که به سبب خطا و فراموشی و اکراه و اجبار صورت گرفته باشد، از دوش امت من برداشته شده است».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 137)

سؤال: پیش از آنکه به حرم وارد شوم، وارد دستشویی شدم و بدون اینکه متوجه باشم، احرام را اندکی بر سرم گذاشتم و پس از آن متوجه شدم که محرم هستم، آن را از سرم برداشتم؛ آیا در این صورت تکلیفی متوجه من است؟

پاسخ: اگر محرم از روی فراموشی مرتکب چیزی از ممنوعات احرام شود، بر او واجب است که هر وقت به یاد آورد، از آن دست بکشد و ادامه ندهد؛ و در این صورت گناه و کفاره‌ای متوجه او نخواهد بود؛ چرا که الله متعال می‌فرماید:

(ربنا لا تؤاخذنا إن نسينا أو أخطأنا)

«پروردگارا، اگر فراموش یا خطا کردیم، ما را بازخواست نکن» [البقرة: 286]. و الله متعال در این مورد فرموده است: «چنین کردم». چنانکه از رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- ثابت است. و از پیامبر گرامی اسلام روایت شده که فرمودند: «عفي لأمتي عن الخطأ والنسيان وما استكرهوا عليه». «گناهان اتم از روی خطا و فراموشی و اکراه و اجبار بخشیده شده است».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 149)

سؤال: من و همسر و خواهرم قصد ادای عمره در رمضان نمودیم اما آنها به پیشنهاد من، در حین عمره دستکش پوشیدند؛ و این مسأله به سبب جهل من نسبت به حکم روی داد، حال چه کاری باید انجام دهیم؟

پاسخ: در صورتی که زن محرم از روی جهل و بی اطلاعی نسبت به حکم، دستکش بپوشد، تکلیفی متوجه وی نخواهد بود؛ اما اگر در حین احرام متوجه حکم شد، بر او واجب است که فوراً دستکش ها را در بیاورد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 156)

سؤال: من و همسر برای عمره احرام بستیم که همسرم بعد از احرام وارد عادت ماهیانه شد؛ و چون حکم شریعت را در این زمینه نمی دانستم، از احرام خود خارج شدم و لباس های احرام را در آوردم و به مکه نرفتیم؛ سپس در رمضان این سال من و همسر - به فضل خداوند - عمره به جای آوردیم؛ لطف نموده و حکم شرعی را بیان کنید و اینکه هم اکنون باید چه کاری انجام دهیم؟

پاسخ: بر شما واجب بود که عمره را ادا نموده و فسخ نمی کردید؛ چرا که رد نیت احرام و پوشیدن لباس های عادی چیزی از واقعیت را تغییر نمی دهد، چون احرام باقی مانده و فسخ نشده است؛ و عمره دوم شما، استمرار عمره ی اول شما محسوب می شود؛ و اگر در این بازه ی زمانی پیش از ادای عمره، آمیزش جنسی داشتید، پس باید عمره ی دیگری

را به جا بیاورید که قضای عمره‌ای می‌باشد که با آمیزش جنسی فاسد شده است؛ و احرام این عمره از میقاتی بسته می‌شود که برای بار اول از آن احرام بستید؛ و باید فدیهِ پرداخت کنید که گوسفندی از طرف هریک از شما می‌باشد که در مکه ذبح می‌شود و میان فقرای حرام تقسیم می‌شود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (384 / 10)

سؤال: حکم کمربندی که جنس آن از چرم باشد و روی آن با چرخ خیاطی دوخته شده و همچنین کفش‌های دوخته شده چیست؟

پاسخ: برای کسی که احرام حج یا عمره می‌بندد جایز است که کمر بند و کفش بپوشد و از آنها استفادۀ کند، و لو اینکه با چرخ خیاطی دوخته شده باشند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (170 / 11)

سؤال: وقتی از ابیار علی احرام بستم و در مسیر مکه بودیم، در راه دچار مشکل شدم و تب شدیدی کردم، پس خوابیدم و سرم را پوشاندم، آیا تکلیفی بر عهده‌ی من است؟

پاسخ: باید فدیهِ پرداخت کنید که سه روز روزه گرفتن یا غذا دادن به شش فقیر یا ذبح گوسفندی در حرم است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (181 / 11)

سؤال: حکم پوشیدن جوراب و طواف کردن با آنها چیست؟
و آیا جوراب لباس دوخته شده محسوب می‌شود؟

پاسخ: پوشیدن جوراب برای مردانی که احرام حج یا عمره دارند، جایز نیست؛ و اگر به دلیل بیماری و مشکلاتی از این قبیل ناچار به پوشیدن آن بود، جایز است و بر او فدیة واجب می‌شود که سه روز روزه گرفتن یا غذا دادن به شش فقیر و برای هر فقیر به اندازه‌ی نصف صاع خرما و مانند آن یا ذبح گوسفندی می‌باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 183)

سؤال: آیا برای محرم جایز است که جهت خنک شدن،
همه‌ی بدنش را بشوید؟ و چرا؟

پاسخ: برای مسلمان جایز است که تمام بدنش را جهت خنک شدن بشوید، اگر احساس گرما می‌کند؛ و این باعث بازیابی نشاط برای این عبادت می‌شود؛ و در حین شستن باید دقت کند که چیزی از مو یا پوست او از بدنش جدا نشود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 184)

سؤال: چون محرم با ماشین خود درخت یا گیاهی را زیر
بگیرد، آیا تکلیفی بر عهده‌ی او می‌باشد؟

پاسخ: چون آن را زیر بگیرد و آن درخت یا گیاه در خارج از حرم باشد، تکلیفی ندارد؛ و فقط باید بهای آنچه تلف نموده را به مالکش پرداخت کند، اگر مالکی دارد؛ و اگر درخت و گیاهی را در حرم تلف کند که در ملکیت فردی باشد، در این صورت هم باید بهای آن را به مالکش بپردازد؛ و اگر در ملکیت کسی نباشد، تکلیفی ندارد و نباید عمدا چنین کاری انجام دهد؛ چون رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- از آن نهی کردند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 185)

سؤال: آیا برای مردان و زنان محرم جایز است که لباس احرام خود را با احرام دیگری تغییر دهد، چه در وقت حج باشد یا عمره؟

پاسخ: برای محرمی که مناسک او حج یا عمره است، جایز است که احرام خود را با لباس احرام دیگری جایگزین کند؛ و این تغییر لباس احرام، تاثیری در نیت احرام او برای حج یا عمره ندارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 185)

سؤال: در حین دعا و تماس بدنم با کعبه‌ی شریف در محل ملتزم، متوجه شدم که دستم با روغن خوشبوی کعبه‌ی شریف تماس پیدا کرده است و بدن و مو و لباسم را با این خوشبویی

آغشته نمودم، در این صورت حکم این خوشبو شدن با خوشبویی ملتزم که بدون قصد با آن تماس پیدا کردم و پس از آن وضو گرفته و تقریبا آن را از خود پاک نمودم، چیست؟

پاسخ: تماس غیر عمدی بدن شما با خوشبویی موجود بر کعبه و اینکه پس از آن بدن و لباس و موی خود را آغشته به آن کردید، برای شما ممنوع بوده است؛ و این کار سبب کفاره می‌شود که سه روز روزه گرفتن یا غذا دادن به شش فقیر - برای هر فقیر به اندازه‌ی نصف صاع - یا ذبح گوسفندی می‌باشد؛ مگر اینکه نسبت به حکم شرعی جاهل و بی‌اطلاع باشید یا آن را فراموش کرده باشید که در این صورت تکلیفی متوجه شما نیست.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 186)

سؤال: زنی سه بار عمره انجام می‌دهد و هر بار برقع می‌پوشد و بالای برقع پوششی خفیف می‌پوشد و گاهی آن را بر برقع می‌اندازد و گاهی برمی‌دارد و نسبت به حکم پوشیدن برقع جاهل و بی‌اطلاع است، حکم آن چیست؟

پاسخ: برای زنی که احرام حج یا عمره دارد جایز نیست نقاب بپوشد؛ اینکه نقابی بر چهره‌اش داشته باشد که همان برقع است؛ اما اگر در حضور مردان بیگانه بود، روسری‌اش را بر روی صورتش می‌کشد چنانکه همسران پیامبر -صلی الله علیه و سلم- در حج وداع چنین عمل می‌کردند. و مادامی

که زن مذکور از روی جهل و بی‌اطلاعی نقاب پوشیده، تکلیفی ندارد، چون به سبب جهل معذور است.

فتاویٰ اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 194)

مبحث چهارم: فتاویٰ طواف

سؤال: برای ادای مناسک عمره اقدام نمودم .. و با توجه به اینکه شناخت کاملی در مورد مناسک نداشتیم، وقتی طواف را آغاز کردم، از حجر الاسود شروع نکردم، بلکه طواف را از رکن یمانی شروع نمودم؛ چون نسبت به شروط و واجبات، جاهل و بی‌اطلاع بودم؛ و باقی مناسک را درست انجام دادم -ان شاء الله- .. لطفاً بنده را راهنمایی کنید که چه تکلیفی دارم؟

پاسخ: اینکه سوال کننده طواف را از رکن یمانی آغاز نموده، اشتباه است، چون آغاز طواف از حجر الاسود است؛ اما این اشتباه تأثیری در صحت طواف ندارد؛ چون مقدار اضافه‌ای در شوط اول محسوب می‌شود و این زیانی به طواف او نمی‌رساند، در صورتی که شوط هفتم را کامل کرده و در حجر الاسود به پایان رسانده باشد.

فتاویٰ اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 210)

سؤال: آیا اضطباع در طواف سنت است؟ و کسی که آن را فراموش کند، چه تکلیفی دارد؟ و آیا بوسیدن حجر الاسود و نگفتن بسم الله و الله اکبر کفایت می‌کند؟ و کسی که این ذکر

را ترک کند و از روی فراموشی به بوسیدن حجر الاسود بسنده کند و در حالی آن را به یاد بیاورد که از محل سنگ دور شده است و در حالی آن را بگوید که به سوی مقام ابراهیم حرکت می‌کند، چه تکلیفی دارد؟

پاسخ: اضطباع این است که محرم وسط ردای خود را زیر بغل راست خود و دو طرف آن را بر کتف چپش قرار دهد؛ و به این ترتیب کتف راست و بازوی او نمایان می‌شود؛ و این کار در طواف اول، زمانی که به مکه می‌آید - که طواف عمره برای تمتع یا طواف قدوم برای قارن و مفرد می‌باشد - سنت است و هرکس آن را ترک کند، تکلیفی ندارد.

و کسی که تکبیر و تسمیه را در آغاز طواف نگوید، تکلیفی ندارد؛ چون تکبیر و ذکر و دعا در طواف و سعی، سنت است و واجب نیست؛ و فقط نیت طواف و سعی در ابتدای آنها واجب است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (210 / 10)

سؤال: در حین طواف دختر کوچکم را حمل می‌کردم که پوشک بسته بود؛ شنیدم که طواف کردن در این حالت جایز نیست، چون غالباً پوشک با ادرار در تماس است؛ لطفاً حکم آن را ذکر کنید؟.

پاسخ: برای کسی که طواف می‌کند، حمل طفل جایز است ولو اینکه پوشک بسته باشد، در صورتی که بدن طواف کننده

و لباس‌های او آغشته به نجاست نشود؛ همچنین نماز خواندن در این حالت جایز است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 236)

سؤال: آیا برای زنی که دارای عادت ماهیانه است، طواف کردن جایز است؟

پاسخ: برای زنی که در عادت ماهیانه است، طواف کردن خانه کعبه جایز نیست تا اینکه پاک شود و غسل کند؛ چراکه رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- به ام المومنین عایشه که وارد عادت ماهیانه شده بود، فرمودند: «لا تطوفي بالبیت حتی تطهري» «تا پاک شوی، طواف خانه (کعبه) را انجام نده».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 249)

سؤال: آیا برای زن جایز است درحالی طواف نموده و سعی کند که شوهرش یا محرم او در انتظار اوست تا این اعمال را انجام دهد؛ به این صورت که در طواف و سعی همراه او نباشد، بلکه در حرم به انتظار او باشد تا از عمره‌اش فارغ گردد؟

پاسخ: وجود محرم به همراه زن در حین طواف برای عمره یا حج، از شروط صحت انجام طواف نیست؛ بلکه وجود محرم برای سفر نمودن زن جهت ادای عمره یا هر کار دیگری شرط است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 353)

سؤال: شخصی در حال طواف خانه کعبه و به عنوان مثال در دور پنجم است و قبل از اینکه دور پنجم را کامل کند، نماز اقامه می‌شود، پس نماز خوانده و سپس برای کامل کردن طواف برمی‌خیزد. آیا ادامه‌ی دور پنجم را انجام دهد و از همان جایی آغاز کند که توقف کرده است، یا اینکه دور پنجم را در نظر نگیرد و دوباره آن را از حجرالاسود آغاز کند؟

پاسخ: درست این است که در این حالت این دور را حساب کند و آن لغو نکند، بلکه از همان جایی که آن را برای ادای نماز به همراه امام قطع نموده، تکمیل کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (11 / 230)

سؤال: آیا حجرالاسود از آسمان نازل شده است؟ یا سنگی همچون سایر سنگ‌هاست؟

پاسخ: الله متعال ویژگی‌هایی برای حجرالاسود در نظر گرفته و بوسیدن و لمس نمودن آن را برای ما تشریع کرده است؛ و اراده‌ی او بر این رفته که در رکن کعبه باشد؛ کعبه‌ای که در نماز رو به آن می‌کنیم؛ و بوسیدن و لمس کردن حجرالاسود را برای طواف کنندگان تشریع نموده است، در صورتی که برای آنها میسر باشد؛ و اگر میسر نباشد چون روبروی آن قرار گرفتند، با تکبیر گفتن به سوی آن اشاره

می‌کنند؛ و در حدیثی که ترمذی و دیگران روایت کرده‌اند، وارد شده که از بهشت نازل شده است؛ اما در سند آن ضعف است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 228)

سؤال: آیا بوسیدن کعبه‌ی شریف در مناسک حج یا عمره، حلال است یا حرام؟

پاسخ: آنچه مشروع است، بوسیدن حجرالاسود است؛ و ثابت شده که رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- حجرالاسود را بوسیده و هیچ جای دیگری از کعبه‌ی شریف را نبوسیده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 228)

سؤال: آیا برای زن درست است حجرالاسود را درحالی ببوسد که مردان بیگانه اطراف او هستند؟

پاسخ: بوسیدن حجرالاسود در طواف، سنت مؤکده و از سنت‌های طواف است؛ در صورتی که انجام آن بدون مزاحمت یا اذیت نمودن دیگران و با اقتدا به رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- همراه باشد؛ و اگر جز با مزاحمت و اذیت و آزار دیگران میسر نباشد، باید آن را ترک نمود و به اشاره کردن با دست به سوی آن بسنده کرد؛ به ویژه برای زنان؛ چون زن عورت است؛ و ایجاد مزاحمت در حق مردان

مشروع نیست، در حق زنان که به طریق اولی مشروعیت ندارد. و چنانچه امکان بوسیدن آن برای زنان وجود داشته باشد بی آنکه مزاحمتی در میان باشد، برای او جایز نیست که حین بوسیدن حجر الاسود صورت خود را نمایان کند؛ چون در این مکان افرادی هستند که محرم او نیستند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 229)

سؤال: آیا برای حج گزار یا عمره گزار درست است که در حین طواف خانه کعبه وارد حجر اسماعیل شود؟

پاسخ: برای کسی که خانه را در حج یا عمره طواف می کند یا طواف سنت به جا می آورد، جایز نیست وارد حجر اسماعیل شود؛ و اگر این کار را انجام دهد، طواف او کامل نیست و ادا نمی شود، چون طواف باید اطراف خانه کعبه باشد و حجر بخشی از خانه کعبه است؛ چرا که الله متعال می فرماید:

(ولیطوفوا بالبيت العتيق)

«و باید [گرداگرد] این خانه ی کهن [= کعبه] طواف کنند» [الحج: 29]. و مسلم و دیگران از ام المومنین عایشه - رضی الله عنها- روایت کرده اند که می گوید: «سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الحجر، فقال: "هو من البيت" || ، وفي لفظ قالت: إني نذرت أن أصلي في البيت، قال: در مورد حجر از رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- سوال نمودم که فرمود: «بخشی از خانه کعبه است». و در لفظی آمده که می گوید: من

نذر نمودم که در خانه کعبه نماز بخوانم؛ رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمود: «صلي في الحجر، فإن الحجر من البيت» . «در حجر نماز بخوان که حجر بخشی از خانه کعبه است».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 233)

مبحث پنجم: فتاوی سعی

سؤال: در خصوص هروله بین دو علامت سبز در سعی برای زنان، با توجه به مطالعات محدودی که در کتاب‌های فقه در باب حج و عمره داشتم، منعی برای هروله توسط زنان نیافتم و یک بار شنیدم که یکی از علما در تلویزیون گفت: زن در سعی هروله نمی‌کند و هروله فقط برای مردان است؛ و هروله نکردن برای حفظ حجاب زنان بهتر است؛ و باعث می‌شود تا جذابیت‌های زنانه خود را ظاهر نکند. اما هیچ دلیلی برای این سخن خود ذکر نکرد؛ به همین دلیل با خود گفتم: اگر حق و درست باشد، رای و نظری نشأت گرفته از اجتهاد اوست؛ چون هروله سنتی است که بانی آن هاجر -رضی الله عنها- بوده است؛ اما بحمدالله متوجه شدم که این رای و نظر است و دین بر مبنای رای و نظر نیست چنانکه امیرالمومنین علی -رضی الله عنه- می‌گوید. لطفا در این مورد توضیح دهید.

پاسخ: ابن منذر می‌گوید: «اهل علم اجماع کرده‌اند که زنان پیرامون خانه کعبه و در بین صفا و مروه رمل ندارند؛ و

اضطباع ندارند؛ چون اصل در این دو (رمل و اضطباع) آشکار نمودن پوست بدن است و این مساله در حق زنان منتفی است؛ بلکه زنان مامور به ستر و پوشش هستند؛ و در رمل و اضطباع، در معرض کشف حجاب قرار می گیرند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 226)

مبحث ششم: فتاوی خارج شدن از عمره بعد از ادای مناسک (یا تحلل)

سؤال: کسی که در عمره ی این هفته سرش را می تراشد و در هفته ی آینده قصد عمره دارد، چه کاری باید انجام دهد؟ چون موی سرش خیلی کوتاه است و چه بسا تا آن وقت رشد نکند.

پاسخ: کسی که قصد حج یا عمره می کند بر او واجب است که سرش را بتراشد یا موهای سرش را کوتاه کند؛ و اگر در سر مویی نباشد، حکم واجب در این زمینه ساقط می شود و حج یا عمره اش صحیح است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 327)

سؤال: دوستانی با هم برای ادای عمره رفتند و مناسک خود را تکمیل کردند و یکی از آنها به تراشیدن سر دیگران مشغول می شود و در نهایت یکی از آنها سر او را می تراشد و

به این ترتیب از احرام عمره خارج می‌شوند، حکم این کار چیست؟

پاسخ: چون محرم سر محرم دیگر را بتراشد و قصدش خارج شدن از احرام (تحلل) باشد، اشکالی در این کار نیست؛ چون تراشیدنی است که اجازه‌ی آن داده شده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 146)

سؤال: لطفا در مورد شیوه‌ی تراشیدن صحیح موی سر در حج و عمره توضیح دهید که آیا باید تراشیدن با تیغ باشد یا به وسیله‌ی ماشین؟ و آیا تراشیدن با تیغ فضیلتش بیشتر از تراشیدن با ماشین است یا فضیلت هر دو یکسان است؟

پاسخ: آنچه در این زمینه معتبر است تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن آن به هر وسیله‌ی ممکن می‌باشد؛ اما تراشیدن افضل است؛ و تراشیدن عبارت است از: کندن مو از ریشه با تیغ یا ابزار دیگری؛ و در حدیث صحیحی از رسول خدا - صلی الله علیه و سلم- روایت شده که ایشان برای کسانی که سرشان را می‌تراشند، سه بار و برای آنان که موهایشان را کوتاه می‌کنند یک بار دعای مغفرت و رحمت کردند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 201)

سؤال: چون عمره‌گزار ساکن جده باشد و سرش را جز در جده نتراشیده باشد، حکم این کار چیست؟

پاسخ: تراشیدن سر برای مناسک حج یا عمره، در هر مکانی انجام شود، خارج از حرم باشد یا داخل حرم، اشکالی ندارد؛ اما در عمره، از احرامش خارج نمی‌شود تا اینکه سرش را بتراشد یا کوتاه کند؛ و در حج، وقتی رمی جمره را انجام داده و طواف کند و سعی را انجام دهد، با همسرش آمیزش جنسی نمی‌کند تا اینکه سرش را بتراشد یا موهایش را کوتاه کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 203)

سؤال: شخصی به جده آمد و در روز دوم برای ادای اولین عمره در زندگی‌اش اقدام نمود و به همراه شخصی نزدیک به او رفت و عمره را به جا آورد که بعد از فارغ شدن از سعی به او گفتم: سر را بتراشیم یا موها را کوتاه کنیم؟ گفت: در خانه می‌تراشیم. و بعد از اینکه به خانه برگشتیم، فراموش کردیم که سر را بتراشیم و لباس‌های احرام را درآوردیم؛ در این صورت چه تکلیفی متوجه ماست؛ خداوند متعال به شما ثواب و پاداش عنایت کند.

پاسخ: کسی که تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن آن را فراموش کند و طواف نموده و سعی کند و پیش از تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن آن، لباس خود را بپوشد، بر او واجب است که به محض یادآوری، لباسش را درآورد و لباس احرام بپوشد، سپس سرش را بتراشد یا مویش را کوتاه کند و آنگاه

لباسش را بپوشد و تکلیف دیگری در این زمینه ندارد؛ و گناهی متوجه او نیست، چون به سبب فراموشی معذور است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (206 / 10)

فتواهایی که حجاج به آنها نیاز دارند.¹

حکم حج، جایگاه آن و نیابت در آن

سؤال: اهمیت مکه برای جهان اسلام در چیست؟

پاسخ: الله متعال آن را محل تجمع و کسب اجر و پاداش و ماوای امنی برای مردم قرار داده است؛ و حرمی پر امن و امان که حجاج و علما برای ادای مناسک خود در نهایت راحتی و اطمینان خاطر در آن جمع می‌شوند و امید پاداش خداوندی دارند و از عقاب و مجازات او می‌ترسند. در مکه مسلمانان با یکدیگر آشنا می‌شوند و یکدیگر را نصیحت نموده و برای هم خیرخواهی می‌کنند و در امور مهم دین و دنیای‌شان با هم مشورت و تبادل نظر می‌کنند؛ و در مکه اجر و پاداش نماز خواندن و اعمال صالح برای آنها مضاعف می‌شود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (8 / 11)

1 گزینش آنها از مجموع فتاوی کمیته‌ی دائمی فتوا در مملکت عربی سعودی با اختصار سوالات، متناسب با این مقام صورت گرفته است.

سؤال: پدرم نزدیک به 40 سال پیش، یک حج با پای پیاده انجام داده است و دو بار عمره گزارده است، یکی از آنها حداقل سه سال قبل از وفاتش بوده است؛ با توجه به اینکه پدرم خواندن و نوشتن نمی‌دانست و نمی‌دانم چگونه این حج را انجام داده است، آیا برای من لازم است که از طرف او حج کنم؛ نظرتان در این مورد چیست؟

پاسخ: حج فقط برای یک بار در عمر واجب است و اصل در ادای اعمال و مناسک، درست بودن آنهاست؛ بنابراین ادای حج دوم واجب نیست؛ اما اگر از طرف پدرتان حج کردید، حجتی مستحب خواهد بود و در این عمل برای شما و او اجر بزرگی خواهد بود، اگر الله متعال از شما قبول کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 15)

سؤال: حکم خارج شدن زن برای ادای حج فرض، بدون اجازه‌ی شوهرش چیست؟

پاسخ: حج فرض زمانی واجب است که شروط استطاعت مهیا باشد که اذن و اجازه‌ی شوهر از این شروط نیست؛ و برای شوهر جایز نیست که همسرش را از این کار بازدارد؛ بلکه برای او تشریع شده که در ادای این واجب با او همکاری کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 20)

سؤال: آیا برای زنی که ازدواج نموده جایز است تا بدون رضایت شوهرش برای حج برود، در حالی که با خویشاوندان خود می باشد که برادران او هستند؟

پاسخ: برای زن جایز نیست که بدون اجازه ی شوهرش به سفر حج برود، مگر اینکه حج او حج فرض باشد؛ چون شوهرش این حق را ندارد که او را از ادای حج فرض بازدارد، در صورتی که همراه همسرش محرمی باشد؛ و برای زن جایز نیست که بدون محرم سفر کند، نه برای حج و نه غیر حج؛ به دلیل رهنمود نبوی که فرمودند: «لا یحل لامرأة تؤمن بالله والیوم الآخر أن تسافر إلا ومعها ذو محرم»، «برای زنی که به الله و روز آخرت ایمان دارد، حلال نیست مسافرت کند، مگر به همراه کسی که محرم اوست». و گروه و جماعت زنان جای محرم را نمی گیرند و کفایت نمی کنند؛ و این در مورد حج فرض و هر سفری با هر انگیزه ی دیگری یکسان است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (40 / 10)

سؤال: چنانچه قصد ادای حج را داشته باشم، و کودکی با من باشد که به بلوغ نرسیده است، آیا لباس احرام به تن او کنم و همه ی مناسک را به نیابت از او انجام دهم، یعنی از طرف او طواف کنم و .. یا لباس هایش را به تن او کنم و از طرف او عملی انجام ندهم، مادامی که کوچک است و حجتی بر او فرض نیست؟

پاسخ: در مورد کودکی که تشخیص می‌دهد اما هنوز به بلوغ نرسیده است، اگر ولی او قصد ادای حج با او را دارد، به او امر می‌کند که لباس احرام بپوشد و خود همه‌ی مناسک حج را به جا بیاورد، از ابتدای احرام بستن در میقات گرفته تا آخرین اعمال حج؛ و در صورتی که توان رمی جمرات را نداشته باشد، از طرف او این کار را انجام می‌دهد؛ و او را امر می‌کند تا از ممنوعات احرام دوری کند. اما اگر توان تشخیص را نداشته باشد، به نیابت از او نیت احرام عمره یا حج می‌کند و با او طواف نموده و سعی انجام می‌دهد و در سایر مناسک با او حاضر می‌شود و از طرف او رمی می‌کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 22)

سؤال: چون پسر بچه یا دختر بچه فريضه‌ی حج را بجا بیاورد، آیا کافی است یا اینکه فقط مستحب محسوب می‌شود و اجر و پاداش آن برای پدر و مادرش می‌باشد؟

پاسخ: عمره یا حجی که غیر بالغ انجام می‌دهد، مستحب محسوب می‌شود و جای حج و عمره‌ی فرض در اسلام را نمی‌گیرد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 23)

سؤال: زنی به عربستان سعودی آمده و برای او میسر شده که با هزینه‌ی میزبان حج فرض را ادا کند و سؤال می‌کند که

آیا این حج که خود برای ادای آن هزینه‌ای از مالش نکرده است، می‌تواند جایگزین حجی باشد که در اسلام بر او فرض است؟

پاسخ: اینکه برای ادای حج چیزی از مال خود هزینه نکرده یا اندکی از مال خود هزینه کرده است و دیگری هزینه‌های حج او را پرداخته است، تاثیری در صحت حج فرضی که انجام داده ندارد؛ بنابراین چون حج خود را کامل و با شروط و ارکان و واجبات آن ادا کرده باشد، حج فرض از او ساقط شده است، هرچند هزینه‌های آن را دیگری پرداخت کرده باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 34)

سؤال: در جایی که ما زندگی می‌کنیم، کسی که قصد حج دارد باید مبلغی به میزان 125 هزار در بانک بگذارد که مبلغ بسیار زیادی است؛ با اینکه می‌دانیم بانک‌ها ربوی هستند و راه دیگری جز این برای رفتن به حج نیست؛ آیا انجام حج در این حالت بر مسلمان توانمند واجب است؛ و اگر مسلمانی در این شرایط حج کند، حجتش صحیح است؟ با اینکه می‌داند با این کار بانک‌های ربوی و دولت را کمک نموده است؟

پاسخ: حج درست و صحیح است؛ و آنچه در سؤال ذکر شده عذری در به تاخیر انداختن حج برای کسی نیست که توانش را دارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 42)

سؤال: حکم کسی که از مال حرام حج می‌کند، چیست؟ آیا این حج مقبول است یا نه؟

پاسخ: اینکه حج از مال حرام باشد، مانع صحت حج نیست؛ اما گناه کسب حرام به هر میزان که باشد به قوت خود باقی است و از اجر و پاداش حج می‌کاهد، اما آن را باطل نمی‌کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 43)

سؤال: مبلغی را از بانک گرفتم که بازپرداخت آن به صورت اقساط سالانه است، با توجه به این بدهی من به بانک، آیا باید حج کنم؟

پاسخ: استطاعت در ادای حج، شرطی از شروط وجوب آن است؛ بنابراین اگر توان حج و پرداخت قسط مذکور را در حین حج داشته باشید، باید حج کنید؛ و چنانچه هر دو با هم بر شما واجب باشد و توان هر دو با هم را نداشته باشید، باید پرداخت قسطی را که از شما طلب شده جلو بیندازید و انجام حج را تا استطاعت لازم به تاخیر بیندازید. چرا که الله متعال می‌فرماید:

{وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا}

«و بر مردم [واجب] است که برای [عبادت] الله قصد آن خانه کنند [البته برای] کسی که توانایی [مالی و جسمی] رفتن به سوی آن را دارد» [آل عمران: 97].

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 45)

سؤال: آیا کسی که از طرف میت یا پیرمردی مسن حج می‌کند و خود قبلاً حج نکرده و مالی هم برای حج کردن ندارد مگر مال موکلش، حج خود را ابتدا انجام دهد یا حج کسی که او را وکیل خود نموده تا به نیابت از او حج کند؟

پاسخ: برای مکلف جایز نیست که پیش از ادای حج خود، به نیابت از دیگری حج کند؛ و اصل در این زمینه روایت ابن عباس -رضی الله عنهما- است که: «أن النبي صلى الله عليه وسلم سمع رجلاً يقول: لبیک عن شبرمة، قال: "حجبت عن نفسك؟" قال: لا، قال: "حج عن نفسك، ثم عن شبرمة". رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- از مردی شنید که می‌گوید: لبیک عن شبرمة (از طرف شبرمه و به نیابت از او نیت حج می‌کنم)؛ پس رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- به او فرمود: «آیا برای خودت حج انجام داده‌ای؟». وی گفت: خیر؛ فرمود: «برای خودت حج انجام بده، سپس به نیابت از شبرمه حج کن».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 50)

سؤال: آیا برای مسلمانی که حج فرض خود را انجام داده، جایز است به نیابت از یکی از خویشاوندانش حج کند که امکان ادای فریضه‌ی حج را ندارد؟

پاسخ: برای مسلمانی که حج فرض خود را انجام داده، جایز است که به نیابت از شخص دیگری حج کند، در صورتی که آن شخص توان ادای حج را به سبب سن و سال بالا یا ابتلا به نوعی بیماری که امیدی برای بهبودی وی نیست، ندارد یا اینکه از دنیا رفته باشد؛ و دلیل آن احادیث صحیح وارد شده در این زمینه هستند؛ اما اگر کسی که به دیگری نیابت داده تا از طرف او حج کند، توان حج را به سبب امری عارضی نداشته باشد که امید از بین رفتن آن وجود دارد، حج کردن از طرف او جایز نیست؛ مانند بیماری که امید بهبودی آن وجود دارد یا عذری سیاسی در میان باشد یا راه ناامن باشد و یا موانع موقتی از این قبیل وجود داشته باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (51 / 11)

سؤال: آیا از طرف پدر و مادرم که از دنیا رفتند و به دلیل فقر، فریضه‌ی حج بر آنها واجب نشده بود، حج کنم؛ زیرا چنین قصدی دارم. لطفا حکم شریعت در این زمینه را بیان کنید.

پاسخ: برای شما جایز است که از طرف پدر و مادرتان حج کنید یا کسی را به نیابت از آنها عازم حج کنید؛ و این در صورتی است که حج خود را انجام داده باشید یا کسی که به

نیابت از آنها حج می‌کند، حج فرض خود را انجام داده باشد؛ دلیل آن روایت ابوداود در سنن از عبدالله بن عباس -رضی الله عنهما- است که رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- «سمع رجلا يقول: لبيك عن شبرمة، قال: "من شبرمة؟" قال: أخ لي، أو قريب لي، قال: "حججت عن نفسك؟" قال: لا، قال: حج عن نفسك، ثم حج عن شبرمة» شنیدند که مردی می‌گوید: لبيك عن شبرمة؛ پس فرمود: «شبرمه کیست؟». وی گفت: برادر من یا خویشاوند من است. رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: «آیا برای خودت حج انجام داده‌ای؟». وی گفت: خیر؛ فرمود: «برای خودت حج انجام بده، سپس به نیابت از شبرمه حج کن». و ابن ماجه آن را روایت نموده و بی‌هقی می‌گوید: «این اسناد صحیح است، و در این باب صحیح‌تر از آن وجود ندارد».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 53)

سؤال: آیا جایز است که کسی در یک حج، از طرف پدر و مادر و خودش حج کند؟

پاسخ: حج کردن به نیابت از میت و از زنده‌ای که توان حج را ندارد، جایز است؛ و برای کسی جایز نیست که یک بار حج کند و آن را از طرف دو نفر نیت کند؛ چون حج فقط از طرف یک نفر جایز است؛ در مورد عمره هم به همین صورت می‌باشد. اما اگر در یکسال از طرف کسی حج کند و

از طرف کسی دیگر عمره بگذارد، جایز است، در صورتی که حج و عمره‌ی خود را انجام داده باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 57)

سؤال: حکم کسی که به سفر حج می‌رود و برای عمره به جای مادرش و برای حج به جای پدرش نیت می‌کند و در سال دوم برای مادرش حج نموده و برای پدرش عمره می‌گذارد، آیا چنین کاری جایز است؟

پاسخ: هر یک از حج و عمره مناسک مستقلی هستند؛ و رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- کیفیت ادای هر دو را در حج افراد و قرآن و تمتع بیان نموده‌اند؛ بنابراین اگر کسی به عنوان مثال قصدِ احرامِ عمره از طرف مادرش و احرامِ حج بعد از تحلل از عمره، برای پدرش داشته باشد یا نیتی عکس این داشته باشد، می‌تواند چنین کاری انجام دهد؛ و چون برای یکی از این دو مناسک از طرف خود احرام ببندد و بعد از تحلل از آن، برای مناسک دیگر از طرف پدرش یا مادرش احرام ببندد، جایز است؛ چون اعمال وابسته به نیت‌ها هستند و برای هر کس همان خواهد بود که نیت کرده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 58)

سؤال: شوهرم - که خداوند او را رحمت کند - فوت شده است؛ قصد دارم تا به اذن خداوند شخصی را به نیابت از او

برای حج امسال بفرستم؛ آیا برای کسی که به نیابت از او حج می‌کند، درست است علاوه بر مالی که برای ادای حج و رفت و آمد و خورد و خوراک دریافت می‌کند، مزدی برای این کار دریافت کند؟ خداوند متعال به شما جزای خیر و نیک عطا فرماید، مرا در این زمینه راهنمایی کنید.

پاسخ: برای کسی که نیابت ادای حج از طرف دیگری به او داده شده، جایز است آنچه به عنوان مزدی در عوض ادای حج تعیین شده، دریافت کند؛ ولو اینکه بیش از هزینه‌های رفت و آمد و خورد و خوراک و رفع نیازهایی از این قبیل برای ادای حج باشد؛ و برای او مشروع است که قصد مشارکت در کار خیر و انجام عبادت‌هایی را در حرم داشته باشد که الله متعال برای او میسر می‌کند و قصد وی فقط مال نباشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 60)

سؤال: ما حج انجام دادیم و به همراهان کودکی خردسال بود و برای او به نیابت از زنی نیت کردیم و طواف نمودیم و مناسک را به جا آورده و برای او به نیابت از کسی که فوت شده قربانی کردیم، حکم این کار چیست؟

پاسخ: آنچه کودک خردسال انجام داده، مستحبی برای او می‌باشد؛ و برای او جایز نیست که از طرف دیگری حج کند تا اینکه حج خود را انجام دهد؛ و حج او نمی‌تواند جایگزین حج فرض دیگری باشد، مگر بعد از آنکه بالغ شود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 68) با
تصرفی اندک.

سؤال: آیا برای انسان جایز است پیش از اینکه خود به حج
برود، پدر و مادرش را به حج بفرستد؟

پاسخ: حج بر هر مسلمان آزاده، عاقل و بالغ که توان (مالی
و جسمی) ادای حج را داشته باشد، برای یک بار در عمر
فرض است؛ و نیکی کردن به پدر و مادر و کمک کردن به
آنها برای ادای واجب، امری مشروع به اندازه‌ی توان است؛
اما ابتدا باید خود حج کنید و حج خود را به جا بیاورید سپس
پدر و مادران را کمک کنید تا حج کنند، در صورتی که
امکان حج نمودن همه با هم نباشد؛ و اگر پدر و مادران را
بر خود مقدم کنید، حج آنان صحیح است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 70)

سؤال: مادر پیری دارم که عمر او کمتر از صد سال نیست
و توان ادای فریضه‌ی حج را ندارد و من در سال گذشته از
طرف او و با هزینه‌ی او حج نموده و عمره گزاردم؛ برخی
از مردم می‌گویند: حج نمودن از طرف او درست نیست، مگر
بعد از وفاتش؛ و این حج تو فایده‌ای ندارد، پاسخ شما در این
زمینه چیست؟

پاسخ: اگر مادر شما به دلیل سن و سال بالا توان ادای حج ندارد، حج و عمره‌ی شما از طرف او درست است، در صورتی که شما حج و عمره‌ی واجب خود را انجام داده باشید.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (71 / 11)

سؤال: اموری که در مناسک حج، نیابت در آنها یا وکیل گرفتن در آنها جایز است کدامند؟ و چه زمانی حج کردن از طرف دیگری جایز است؟

پاسخ: به جا آوردن حج و عمره از طرف میت مسلمان و از طرف مسلمانی که زنده است - و به سبب سن و سال بالا یا ابتلا به نوعی بیماری که امید بهبودی آن نیست - ناتوان از ادای آن است، جایز می‌باشد؛ و انجام رمی جمرات به نیابت از فرد ناتوانی که قدرت رمی جمرات را ندارد، مانند کودک و بیمار و افراد مسن، جایز است؛ در صورتی که نایب او در این عمل از حجاج همان سال باشد و رمی خود را انجام داده باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (76 / 11)

سؤال: مسلمانی در کشوری مسلمان غیر از عربستان سعودی فوت کرده، در حالی که حج نکرده است، با اینکه می‌دانسته حج بر او واجب است؛ آیا برای من جایز است که از عربستان سعودی برای او حج کنم؟ چون من در اینجا مقیم

هستم؛ و آیا تفاوتی میان ثواب حج کردن از جایی دور یا نزدیک وجود دارد؟

پاسخ: برای شما جایز است که از عربستان سعودی به نیابت از هر مسلمانی که در هر جایی فوت شده، حج کنید؛ فرقی نمی‌کند که حج کرده باشد یا نه؛ و در این زمینه تفاوتی میان مسافت مذکور وجود ندارد؛ اما اجر و پاداش به میزان اخلاص و هزینه و خستگی و دنبال کردن امور مشروع می‌باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 77)

سؤال: مردی در برابر مزدی از طرف میت مرد یا زن یا از طرف فرد ناتوانی حج می‌کند که به دلیل سن و سال بالا یا نوعی بیماری که امید بهبودی آن نیست، از ادای حج ناتوان است، آیا چنین کسی که چنین مزدی می‌گیرد، اجر و پاداشی از جانب خداوند متعال دارد؟

پاسخ: هرکس به نیابت از دیگری با مزد یا بدون مزد حج یا عمره کند، ثواب حج و عمره برای کسی خواهد بود که به نیابت از او مناسک را انجام می‌دهد؛ و همچنین برای او اجر و پاداش بزرگی بر حسب اخلاص و اشتیاق او به خیر و خوبی نیز محفوظ است؛ و هرکس که به مسجد الحرام برسد و عبادات مستحب فراوان و نیکی‌های متنوعی را انجام دهد که سبب نزدیک شدنش به خداوند هستند، در این صورت امید

کسب خیر و خوبی زیادی برای او وجود دارد، در صورتی که عملش را خالصانه برای الله متعال انجام داده باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 77)

سؤال: شخصی در آفریقا سکونت دارد و قصد دارد شخص دیگری را مکلف کند تا از طرف مادرش حج نماید، آیا هزینه‌ی حاجی را به او بپردازد که از آفریقا به مکه مکرمه می‌رود؟ و آیا برای او جایز است که کمتر از آن را به او بدهد؟

پاسخ: برای شخص مذکور جایز است که از فرد مورد اطمینانی مقیم مکه یا جای دیگر بخواهد تا از طرف مادرش با هزینه‌ای اندک یا زیاد یا بدون هزینه حج کند؛ در صورتی که مادرش فوت شده باشد یا به سبب سن و سال بالا یا ابتلا به نوعی بیماری که امید بهبودی نباشد، از ادای حج ناتوان باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 80)

سؤال: پدرم فوت شد و فریضه‌ی حج را ادا نکرد و من متوجه شدم که بر من واجب است تا از طرف او حج کنم و با شخصی توافق نمودم که از طرف او حج کند؛ اما زمانی که از من در مورد اسم پدرم و اسم مادر فوت شده‌اش پرسید، اسم مادر بزرگم را نمی‌دانستم، در این صورت آیا اسم متوفی کفایت می‌کند و نیازی به ذکر اسم مادرش نیست؟

پاسخ: برای حج نمودن از طرف دیگری، فقط نیت کردن از طرف او کفایت می‌کند و نام بردن از کسی لازم نیست که از طرف او حج می‌شود؛ نه نیازی به ذکر اسم اوست و نه ذکر اسم او و اسم پدر و مادرش؛ و اگر در آغاز احرام یا در حین تلبیه یا هنگام ذبح دم تمتع - اگر تمتع یا قارن بود - اسم او را ببرد، کار خوبی است؛ به دلیل روایت ابوداود و ابن ماجه که ابن حبان هم آن را صحیح دانسته است؛ چنانکه از ابن عباس -رضی الله عنهما- روایت است که: «أن النبي صلى الله عليه وسلم سمع رجلا يقول: لبیک عن شبرمة، قال: "من شبرمة؟" قال: أخ لي أو قريب لي، قال: "حججت عن نفسك؟" قال: لا، قال: "حج عن نفسك ثم حج عن شبرمة" رسول خدا صلی الله علیه وسلم از مردی شنید که می‌گفت: لبیک عن شبرمه؛ پس فرمود: «شبرمه کیست؟». وی گفت: برادر من یا خویشاوند من است. رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: «آیا برای خودت حج انجام داده‌ای؟». وی گفت: نخیر؛ فرمود: «برای خودت حج انجام بده، سپس به نیابت از شبرمه حج کن».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 81)

سؤال: مردی 25 سال سن دارد و درحالی فوت کرد که حج نکرده است؛ آیا جایز است که به نیابت از او حج کنیم و آیا حجتی بدون عمره کفایت می‌کند، با اینکه مال و دارایی دارد؟

پاسخ: هرکس حج بر او واجب شود و پیش از ادای آن بمیرد، از همه‌ی مال و دارایی او به اندازه‌ای که از طرف او حج و عمره انجام شود، جدا می‌گردد؛ و جایز است بی‌آنکه مالی از دارایی او برای این کار جدا شود، از طرف او حج انجام گردد، در صورتی که کسی داوطلبانه حاضر به این کار باشد؛ اما حج معروف یکی از ارکان اسلام است و با فوت کسی که بر او واجب شده، از او ساقط نمی‌شود؛ امام بخاری -رحمه الله- در صحیحش روایت نموده که: «أن امرأة من جهينة جاءت إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقالت: إن أمي نذرت أن تحج فلم تحج حتى ماتت، أفأحج عنها؟ قال: "نعم، حجي عنها، أرأيت لو كان على أمك دين أكنت قاضيته؟ اقضوا الله، فالله أحق بالوفاء» زنی از جهینه نزد رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- آمد و گفت: مادرم نذر نمود که حج کند اما حج نکرد تا اینکه فوت شد، آیا از طرف او حج کنم؟ رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: «بله، از طرف او حج کن؛ آیا اگر مادرت بدهکار می‌بود، بدهی او را پرداخت نمی‌کردی؟ قرض خداوند را ادا کنید که حق خداوند شایسته‌تر به وفاست». «وسألته صلى الله عليه وسلم امرأة من خثعم قائلة: يا رسول الله إن فريضة الله على عباده في الحج أدركت أبي شيخا كبيرا لا يثبت على الراحلة، أفأحج عنه؟ قال: حجي عن أبيك» و زنی از خثعم از رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- سؤال نموده و گفت: ای رسول خدا، حج این فریضه‌ی خداوند متعال بر بندگان، بر پدرم واجب شده و وی پیرمردی مسن است و توان نگه داشتن خود بر روی شتر (یا حیوان بارکش) ندارد، آیا برای او حج کنم؟ فرمود: «برای پدرت حج کن». اما در مورد عمره، پنج

نفر از محدثین از «أبي رزین العقيلي، أنه أتى النبي صلى الله عليه وسلم فقال: إن أباي شيخ كبير لا يستطيع الحج ولا العمرة ولا الظعن، فقال: حج عن أبيك واعتمر». ابورزین عقیلی روایت کرده‌اند که نزد رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- رفت و گفت: پدرم پیرمردی مسن است که توان حج و عمره را ندارد و از سفر کردن و نشستن بر سواره نیز ناتوان است؛ پس رسول خدا فرمود: «برای پدرت حج کن و عمره بگزار».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 87)

سؤال: آیا زن مسلمان می‌تواند در صورتی که امکان همراه نمودن کسی از افراد خانواده‌اش با خود نداشته باشد یا پدرش فوت شده باشد، فریضه‌ی حج را با زنان مورد اطمینان و اعتماد ادا نماید؟ و آیا می‌تواند برای ادای فریضه‌ی حج، مادرش یا خاله‌اش یا عمه‌اش یا هر شخص دیگری را انتخاب کند تا در حج محرم او باشد؟

پاسخ: درست این است که برای این زن جایز نیست تا برای حج سفر کند، مگر با شوهر یا محرمی از مردان؛ بنابراین برای او جایز نیست که با زنان مورد اعتماد و اطمینان یا مردان مورد اعتمادی که محرم نیستند، یا با عمه یا خاله یا مادرش سفر کند؛ بلکه باید به همراه شوهرش یا محرمی از مردان باشد؛ و اگر هیچیک از آنان را برای همراهی با خود نیافت، مادامی که چنین وضعیتی دارد، انجام

حج بر او واجب نیست؛ چون شرط استطاعت شرعی وجود ندارد؛ و الله متعال می‌فرماید:

{وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا}

«و بر مردم [واجب] است که برای [عبادت] الله قصد آن خانه [کعبه] کنند [البته برای] کسی که توانایی [مالی و جسمی] رفتن به سوی آن را دارد» [آل عمران: 97].

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 91)

سؤال: آیا حج بر زنی که شوهر خود را از دست داده است یا محرمی ندارد و از طرفی توان حج را دارد، یا در عده‌ی وفات است، واجب است؟

پاسخ: حج بر زنی که محرمی برای همراهی در سفر حج نمی‌یابد واجب نیست؛ و برای او جایز نیست درحالی برای سفر حج برود که در عده‌ی وفات است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 94)

سؤال: زنی بدون محرم و به همراه زنانی صالح، حج فرضش را ادا می‌کند، آیا حج فرض از او ساقط شده است یا نه؟

پاسخ: در صورتی که چنین باشد، حج او صحیح است و با آن حج فرض او ساقط می‌شود، اما برای سفر نمودن بدون

محرم گناهکار است؛ و باید به سوی الله متعال توبه نموده و طلب مغفرت کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 97)

سؤال: مردی درحالی می‌میرد که فريضه‌ی حج را انجام نداده است و وصیت نموده که از مالش به نیابت از او حج کنند و از صحت حبش سؤال می‌کند؛ و آیا حج دیگران مانند حج خود اوست؟

پاسخ: چون مسلمان بمیرد و فريضه‌ی حج خود را ادا نکرده باشد درحالی که دارای همه‌ی شروط وجوب حج بوده، واجب است که از طرف او و با مال او حج شود، چه به انجام آن وصیت کرده باشد یا نه؛ و چون کسی از طرف او حج کند که حج کردنش صحیح و درست باشد و حج فرض خود را ادا کرده باشد، حج وی به نیابت از او درست است و حج فرض را از او ساقط می‌کند. اما اینکه حج کسی به نیابت از دیگری مانند حج خود اوست یا فضل آن کمتر یا بیشتر است، این مساله به الله متعال بازمی‌گردد؛ و تردیدی نیست که بر او واجب است تا خود به حج برود و هرچه زودتر برای انجام آن اقدام کند، در صورتی که قبل از مرگ استطاعت آن را داشته باشد؛ به سبب دلایل شرعی که بر این مساله دلالت دارند؛ و بیم آن می‌رود که به سبب تاخیر در ادای آن گناهکار گردد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 100)

سؤال: اگر جدال و بگو و مگویی میان شخص و همسفران او در حج صورت بگیرد، آیا حج او صحیح بوده و ادا می‌شود، ولو اینکه حج او حج فرض باشد؟

پاسخ: حج او صحیح است و حج فرض او ادا می‌شود، اما از اجر و پاداش آن به اندازه‌ای که دچار جدال مذموم شده، کاسته می‌شود؛ و باید از آن توبه کند. چراکه الله متعال می‌فرماید:

{وتوبوا إلى الله جميعا أيه المؤمنون لعلكم تفلحون}

«و ای مؤمنان، همگی به سوی الله توبه کنید؛ باشد که رستگار گردید» [النور: 31].

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (112 / 11)

فتاوی میقات‌ها و احرام

سؤال: آیا احرام بستن از جده جایز است؟

پاسخ: جده میقات حج یا عمره نیست مگر برای کسانی که شهربوند و مقیم آن هستند؛ و همچنین میقات کسی است که برای کاری جز حج یا عمره به آنجا رفته است، سپس تصمیم به حج یا عمره می‌گیرد؛ اما کسانی که پیش از جده، میقات مخصوص به خود را دارند، مانند ذوالحلیفه برای اهل مدینه و کسانی که قبل از آنها هستند یا در موازات و راستای آن در

خشکی یا هوا هستند؛ و مانند میقات جحفه برای اهل آن و کسانی که در خشکی یا دریا در راستای آن هستند یا هوایی از آن می‌گذرند؛ و همچنین میقات یلملم؛ در این صورت بر اهل هریک از این میقات‌ها واجب است که از میقات خود احرام ببندند یا چون هوایی یا دریای یا زمینی در راستای آن قرار گرفتند، احرام ببندند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 130)

سؤال: چون حاجی احرام ببندد و قصد خوشبویی داشته باشد، آیا قبل غسل، از خوشبویی استفاده کند یا بعد غسل برای احرام این کار را انجام دهد؟

پاسخ: چون کسی که قصد مناسک عمره یا حج را دارد، پیش از احرام و قبل از تلبیهی حج یا عمره، نیت استفاده از خوشبویی را داشته باشد، می‌تواند این کار را انجام دهد؛ و بهتر است که بعد از غسل کردن باشد؛ به دلیل روایت ام المومنین عایشه -رضی الله عنها- که می‌گوید: «كنت أطيب رسول الله صلى الله عليه وسلم لإحرامه قبل أن يحرم، ولحله قبل أن يطوف بالبيت» من رسول الله -صلى الله عليه وسلم- را برای احرامش پیش از احرام بستن و برای خارج شدن از احرام پیش از طواف خانه کعبه خوشبو می‌کردم. صحت آن مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 168)

سؤال: چرا الله متعال پوشیدن لباس دوخته شده را بر حجاج حرام نموده است، حکمت از این تحریم چیست؟

پاسخ: اول اینکه: الله متعال حج را بر کسانی از مکلفین که توان آن را دارند، برای یک بار در عمر فرض نموده است؛ و آن را رکنی از ارکان اسلام قرار داده است؛ چون از امور معلوم و آشکار و ضروری در دین می‌باشد؛ بنابراین باید مسلمان برای کسب رضایت خداوند و گردن نهادن به امر او و به امید ثوابش و ترس از عذابش کاری را انجام دهد که الله متعال بر او فرض کرده است؛ و همزمان به این مساله اطمینان داشته باشد که الله متعال در تشریع و همه‌ی افعالش حکیم بوده و نسبت به بندگان رحیم و مهربان است؛ بنابراین چیزی برای آنان تشریع نشده مگر آنچه مصلحتشان در آن است و نفع فراگیر آن در دنیا و آخرت به آنها باز می‌گردد. بنابراین تشریع به پروردگار پادشاه حکیم ما اختصاص دارد و بنده مکلف به فرمانبرداری توأم با تسلیم است.

دوم اینکه: در مشروعیت نپوشیدن لباس دوخته شده در حج و عمره، حکمت‌های زیادی نهفته است، از جمله: سبب یادآوری وضعیت انسان‌ها در روز قیامت است؛ چون انسان‌ها در روز قیامت پابرهنه و لخت و عریان برانگیخته می‌شوند، سپس پوشیده می‌شوند. و یادآوری احوال آخرت توأم با پند و عبرت‌هایی است از جمله: سبب فروتنی و توجه نفس آدمی به وجوب تواضع و پاک نمودن آن از پلیدی تکبر می‌باشد؛ و اینکه آدمی به اصل نزدیکی و مساوات و برابری

و دوری از رفاه ناروا و همدردی با فقرا و مساکین و ... توجه می‌کند. و به سایر مقاصد حج به همان کیفیت پی می‌برد که الله متعال تشریع نموده و رسولش -صلی الله علیه و سلم- آن را بیان کرده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 179)

سؤال: چرا حاجی آن لباس‌ها را در حج می‌پوشد؟

پاسخ: الله متعال به وسیله پیامبرش محمد -صلی الله علیه و سلم- به ما امر نموده که در حج و عمره لنگ و رداء بپوشیم؛ و این به علت حکمتی است که می‌داند؛ بنابراین بر ما واجب است که به امید کسب ثواب اطاعت کنیم، فرقی نمی‌کند حکمت آن را بدانیم یا نه؛ اما از جمله حکمت‌هایی که علما در این زمینه ذکر نموده‌اند، عبارتند از اینکه: برای مردم روز گردآمدن آنها و حشر روز قیامت یادآوری می‌شود؛ و حاجی احساس تواضع و فروتنی و مساوات و برابری میان فقیر و ثروتمند می‌کند. از الله متعال برای خودم و شما توفیق و راه راست و ثبات بر حق تا ملاقات او را خواهانم.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 171)

سؤال: حکم حج زنی چیست که وارد عادت ماهیانه شده است؟

پاسخ: عادت ماهیانه مانع حج نیست و بر زنی که احرام بسته و وارد عادت ماهیانه شده است، واجب است که اعمال حج را انجام دهد، اما طواف خانه کعبه انجام ندهد، مگر زمانی که از عادت ماهیانه پاک شود و غسل کند؛ زنی که دچار نفاس یا خونریزی بعد از زایمان است، هم چنین عمل می‌کند؛ بنابراین چون ارکان حج را انجام دهد، حج او صحیح است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 172)

سؤال: زنی از اینجا یعنی عربستان سعودی برای ادای حج می‌رود اما پیش از طواف قدوم، وارد عادت ماهیانه می‌شود، حکم او چیست؟ آیا می‌تواند در مدت عادت ماهیانه به عرفات برود و حکم آن چیست؟

پاسخ: بر احرام خود باقی می‌ماند و همه‌ی کارهای حاجی را انجام می‌دهد جز اینکه خانه کعبه را طواف نمی‌کند تا اینکه پاک شود و خونریزی عادت ماهیانه متوقف شود و غسل کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 173)

سؤال: آیا برای مرد جایز است که وقتی از میقات احرام می‌بندد، بنشیند و ناخن‌هایش را بگیرد؛ یا فقط بعد از ذبح قربانی برای او جایز است؟

پاسخ: اگر این کار را پیش از احرام انجام دهد، اشکالی در آن نیست؛ مگر اینکه قصد قربانی کردن داشته باشد و وارد ماه حج شده باشد که در این صورت چنین کاری برای او جایز نیست؛ چون رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- از آن نهی کرده است؛ اما انجام آن بعد از احرام، یعنی بعد از نیت ورود به احرام، مطلقاً جایز نیست. چون برای محرم جایز نیست که ناخن‌ها یا چیزی از موهایش را بگیرد و کوتاه کند، مگر بعد فارغ شدن از طواف و سعی برای عمره که در این صورت با تراشیدن سر یا کوتاه کردن موی آن از احرام خارج می‌شود. همچنین در حج، وقتی رمی جمره عقبه را انجام دهد، برای او مشروع است که سرش را بتراشد یا موی سرش را کوتاه کند و تراشیدن افضل است؛ سپس از احرام خارج می‌شود، چه این کار پیش از ذبح قربانی باشد یا بعد از آن؛ و در صورت امکان، چنانچه بعد از ذبح قربانی باشد، افضل است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 178)

سؤال: پدرم در سال گذشته حج نمود درحالی‌که به شدت بیمار بود و توان احرام بستن را نداشت، چه کاری بر او واجب است؟

پاسخ: چون حاجی به ناچار و به علت سرما و بیماری و عذرهایی از این قبیل با لباس‌های خود احرام ببندد، شرعاً این اجازه به او داده شده است؛ و بر او واجب است به سبب

پوشیدن لباس دوخته شده، سه روز روزه بگیرد یا شش مسکین را غذا دهد، برای هر مسکین به اندازه‌ی نصف صاع از قوت شهر؛ یا اینکه گوسفندی را ذبح کند که برای قربانی جایز باشد؛ همچنین اگر سرش را ببوشاند، باید به همین صورت عمل کند. و می‌تواند این روزه را در هر جایی بگیرد، اما محل غذا دادن و ذبح گوسفند حرم مکه است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 180)

سؤال: ان شاء الله من مشتاق انجام حج هستم اما این مشکل را دارم: مردی هستم که موهایم ریخته است و مویی ندارم که سرم را ببوشاند و پوست بسیار حساسی دارم و هر شعاعی از خورشید، سلامتی مرا به خطر می‌اندازد و باعث التهاب شدیدی در ناحیه‌ی پوست سرم می‌شوم که منجر به ظهور عموماً رگ‌هایی در صورت و به ویژه در سرم می‌گردد؛ و چنانکه خود می‌دانید یکی از ممنوعات احرام نبوشاندن سر است؛ لطفاً در این مورد فتوایی عنایت کنید؛ با توجه به اینکه من مردی با قد کوتاه هستم و نمی‌توانم چتر حمل کنم، چون سبب اذیت و آزار افراد پیرامونم می‌شود. الله متعال شما را مورد عنایت خود قرار دهد و گام‌هایتان را استوار و مستقیم گرداند.

پاسخ: در صورتی که وضعیت چنین است، درحالی‌که مُحرم هستید سرتان را ببوشانید و فدیة بدهید؛ به این صورت که یا گوسفندی را ذبح نموده و آن را بین فقراى مکه توزیع

کنید یا شش فقیر در حرم را غذا بدهید؛ برای هر فقیر به اندازه‌ی نصف صاع خرما یا هر چیزی که قوت اهل مکه است؛ یا اینکه سه روز روزه بگیرید. این در مورد احرام حج است؛ همچنین اگر برای عمره احرام بستید، باید فدیهِ دیگری بدهید.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 181)

سؤال: شخصی در حال حج است که بعد از رمی جمره‌ی عقبه و تراشیدن سر و قبل از طواف افاضه، دچار یکی از ممنوعات می‌شود و همسرش را که حاجی نیست، می‌بوسد و به سبب آمیزش در غیر از شرمگاه، به علت شهوت انزال می‌شود؛ در این مورد به ما فتوا دهید، ماجور باشید.

پاسخ: برای مسلمانی که احرام حج یا عمره یا هردوی آنها را بسته است، جایز نیست کاری را انجام دهد که احرام او را فاسد می‌کند یا عمل او را ناقص می‌گرداند؛ بوسیدن برای کسی که احرام حج بسته است، تا خارج شدن کامل از مناسک حرام است؛ و خارج شدن کامل از مناسک با رمی جمره‌ی عقبه و تراشیدن یا کوتاه کردن موی سر و طواف افاضه و سعی - اگر سعی داشته باشد - صورت می‌گیرد؛ و او در این وضعیت، همچنان در حال احرام بوده که زنان بر او حرام هستند؛ اما حج کسی که همسرش را می‌بوسد و بعد از تحلل اول انزال می‌شود، فاسد نمی‌گردد و این اشتباه را با ذبح یک گوسفند که برای قربانی جایز باشد و تقسیم آن در بین فقرای

حرم مکی جبران می‌شود؛ و تا می‌تواند باید این کار را زودتر انجام دهد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 188)

سؤال: فریضه‌ی حج را انجام دادم و شبی که در منا خوابیدم احتلام شدم و نتوانستم غسل کنم، آیا تکلیفی متوجه من است؟

پاسخ: احتلام شدن کسی که لباس احرام حج یا عمره بر تن دارد، تاثیری در حج و عمره‌ی او ندارد؛ و هیچ‌کدام را باطل نمی‌کند؛ و هرکس دچار آن شد، بعد از بیدار شدن از خواب و دیدن منی، غسل جنابت را انجام می‌دهد و فدیهای متوجه او نیست؛ چون احتلام به اختیار شما نبوده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 188)

سؤال: آیا کبوترهای مکه و مدینه ویژگی خاصی دارند؟

پاسخ: کبوترهای مکه و مدینه از ویژگی خاصی برخوردار نیستند، ولی مادامی که در حدود حرم هستند، شکار نشده و فراری داده نمی‌شوند؛ به دلیل عمومیت حدیث نبوی که فرمودند: «إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مَكَّةَ، فَلَمْ تَحُلْ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَلَا تَحُلْ لِأَحَدٍ بَعْدِي، وَإِنَّمَا أَحَلَّتْ لِي سَاعَةٌ مِنْ نَهَارٍ، لَا يَخْتَلِي خَلَاهَا، وَلَا يَعْصِدُ شَجَرَهَا، وَلَا يَنْفَرُ صَيْدَهَا» «اللَّهُ مُتَعَالٍ مَكَّةَ رَا حَرَامَ قَرَار داده است و برای کسی پیش از من حلال نشده است و برای

کسی پس از من حلال نمی‌شود؛ و برای من هم فقط ساعتی از روز حلال شد (یعنی در هنگام فتح مکه)؛ نه خار آن کنده می‌شود و نه درخت آن قطع می‌گردد و نه شکار آن فراری داده می‌شود» به روایت بخاری. و رسول الله -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: «إن إبراهيم حرم مكة، وإنی حرمت المدينة ما بین لابتيها، لا يقطع عضاهها، ولا يصاد صيدها» «ابراهيم مکه را حرام قرار داد و من مدینه را در بین دو سنگلاخ حرام نمودم، نه درخت آن قطع می‌شود و نه شکار آن صید می‌شود» به روایت مسلم.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 202)

سؤال: آیا بیرون آوردن لباس احرام بعد از ادای عمره جایز است، با اینکه می‌دانم متمتع هستم؟

پاسخ: برای کسی که حجتش تمتع است مشروعیت دارد که بعد از ادای عمره - طواف و سعی و تراشیدن یا کوتاه کردن موی سر - از احرام خارج شود و لباس‌های عادی خود را بپوشد؛ چنانکه رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- اصحابش را به این کار امر نمودند؛ همان کسانی که در حجه الوداع با خود قربانی نیاورده بودند؛ سپس در روز هشتم برای حج احرام می‌بندند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 202)

سؤال: لطفا کارهای مباح برای حاجی متمتع در حین خارج شدن از احرام بعد از ادای عمره را برای من ذکر کنید.

پاسخ: هرکس احرام عمره و پس از آن حج ببندد، سپس مناسک عمره را انجام دهد و طواف و سعی و تراشیدن یا کوتاه کردن موی سر را انجام دهد، از احرام عمره اش خارج شده است و همه‌ی کارهایی که با احرام برای او ممنوع شده بود، مباح می‌گردد مثل تراشیدن مو و کوتاه کردن ناخن و پوشیدن لباس دوخته شده و پوشاندن سر و استفاده از خوشبویی و شکار خشکی و عقد ازدواج و آمیزش جنسی و مقدمات آن.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 204)

سؤال: حکم تلبيهی دست جمعی برای حجاج چیست؟ اینکه یکی از آنها تلبيه بگوید و دیگران از او پیروی کنند.

پاسخ: این کار جایز نیست؛ چون از رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- و خلفای راشدین -رضوان الله علیهم- وارد نشده است؛ بلکه بدعت است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 358)

سؤال: حکم زنی که در ایام حج وارد عادت ماهیانه می‌شود چیست؟ آیا همه‌ی مناسک حج را انجام دهد و باید برای این کار غسل کند؟ یا مناسکی هستند که نباید آنها را به

جا بیاورد و در این صورت چگونه آنها را جبران کند؟ جزاکم الله خیرا.

پاسخ: چون زنی وارد عادت ماهیانه شود و قصد حج داشته باشد، احرام می‌بندد و در احرام خود باقی می‌ماند و همه‌ی کارهایی که حجاج انجام می‌دهند، انجام می‌دهد؛ مانند ایستادن در عرفات و مبیت (شب ماندن) در مزدلفه و منا و رمی جمرات؛ اما طواف خانه کعبه را تا پاک شدن از عادت ماهیانه و غسل کردن انجام نمی‌دهد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 128)

سؤال: آیا برای زن جایز است که حین ادای فريضه‌ی حج آرایش کند؟

پاسخ: برای زن جایز نیست که در حین ادای مناسک آرایش کند؛ و باید زیورآلاتی که بر تن دارد یا حنا زده و موهایی خود را قبلا رنگ کرده، از مردان پنهان کند و بپوشاند و لازم نیست آنها را از دستش یا از بدنش جدا و پاک کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 144)

سؤال: قصد حج نمودم و بعد از احرام بستن از میقات برای حج افراد، چنین نیت کرده و گفتم: «لبيك اللهم لبيك حجا»؛ سپس فراموش کردم و گفتم: «لبيك اللهم لبيك حجا وعمره»؛ لطفا راهنمایی کنید که چه کاری بر من واجب است.

پاسخ: چون این تلفظ شما سهوی و مصداق لغزش زبانی بوده و قصدی در آن نداشتید، چیزی بر عهده‌ی شما نیست؛ چرا که الله متعال می‌فرماید:

{ربنا لا تؤاخذنا إن نسينا أو أخطأنا}

«پروردگارا، اگر دچار فراموشی یا خطا شدیم، ما را بازخواست نکن» [البقرة: 286]. و رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: «إنما الأعمال بالنیات وإنما لكل امرئ ما نوى» «اعمال وابسته به نیت‌ها هستند و برای هر کس همان خواهد بود که نیت کرده است».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 132)

سؤال: برخی از حاجیان را مشاهده کردم که شاخه‌های درختان را به اندازه‌ی مسواک قطع می‌کردند و با آنها مسواک می‌زدند؛ حکم قطع درختان در منا چیست و حکم پذیرفتن هدیه‌ای چیست که از مسواک درختان قطع شده‌ی حرم است؟

پاسخ: قطع چیزی از درختان حرم، نه برای محرم جایز است و نه برای غیر او؛ چرا که رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: «لا یخبط شوکها ولا یعضد شجرها» «نه خار حرم کنده می‌شود و نه درخت حرم قطع می‌گردد» به روایت مسلم.

بنابر این کسی که چنین کاری انجام داده است، باید به درگاه خداوند توبه کند و دیگر چنین کاری را تکرار نکند؛ و قبول کردن هدیه‌ای که مسواک است و از درخت حرم قطع شده، جایز نیست. چون پذیرفتن آن تایید و همکاری در انجام عمل حرام است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 166)

مبیت (شب ماندن) در منا

سؤال: با کاروانی به حج رفتم که شب نهم ذوالحجه در منا ماندیم و قبل از نماز صبح، منا را به سمت عرفات ترک کردیم چنانکه نماز صبح را در عرفات خواندیم؛ چون مسئولان کاروان از بیم ازدحام و شلوغی این تصمیم را گرفتند؛ آیا چیزی بر ما واجب است؟

پاسخ: تکلیفی متوجه شما نیست؛ اما برای حاجی افضل این است که بعد از طلوع خورشید در روز نهم ماه ذوالحجه از منا به عرفات برود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 210)

سؤال: با شرکتی داخلی حج کردم و اقامت ما خارج از منا بود و در شب نهم ذوالحجه در آن مکان خوابیدم، اما در شب‌های ایام تشریق داخل منا خوابیدم؛ آیا ماندن شب نهم در منا واجب است یا سنت؛ و اگر واجب است چه کاری باید انجام

دهم؟ خداوند متعال از طرف من و اسلام و مسلمانان به شما خیر و خوبی عنایت کند.

پاسخ: مبیت یا ماندن شب نهم ذوالحجه در منا برای حاجی مستحب است و واجب نیست؛ بنابراین به خاطر ترک مبیت آن شب در منا تکلیفی متوجه شما نیست؛ فقط اجر و پاداش سنت مبیت در منا را از دست داده‌اید.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 177)

وقوف در عرفات

سؤال: برخی از مردم می‌گویند: چون روز عرفه با روز جمعه مصادف شود، مانند امسال، پاداش آن مانند کسی است که هفت حج ادا کرده باشد؛ آیا دلیلی از سنت نبوی در این زمینه وجود دارد؟

پاسخ: دلیل صحیحی در این زمینه وجود ندارد؛ و برخی از مردم گمان کردند که معادل هفتاد حج یا هفتاد و دو حج است که این تصور هم درست نیست.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 211)

سؤال: آیا جایز است بعد از اینکه حاجی نماز ظهر و عصر را به همراه امام در عرفات می‌خواند، تا مغرب مشغول نمازهای نافله شود؟

پاسخ: رسول الله -صلی الله علیه و سلم- در روز عرفه و بعد از نماز ظهر و عصر به صورت جمع تقدیم در عرفات، هیچ نماز مستحبی نخوانده است؛ و اگر چنین کاری مشروع می‌بود، بیشتر از ما مشتاق انجام آن بود؛ و خیر و خوبی تماماً در اقتدا به رسول خدا و پیروی از سنت مطهر ایشان است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 211)

سؤال: حکم کسی که یک دقیقه قبل از وقت مشخص و مکتوب در تقویم برای نماز مغرب، از عرفات خارج می‌شود چیست؟ با توجه به اینکه مسافران داخل ماشین گفتند: خورشید غروب کرده است.

پاسخ: اصل این است که در روز نهم، حاجیان در عرفات باقی بمانند و آن را ترک نکنند تا مطمئن شوند که خورشید غروب کرده است؛ و برای حاجی جایز نیست که قبل از این عرفات را ترک کند؛ بنابراین آنچه اعتبار دارد، غروب خورشید است؛ لذا اگر بعد اطمینان از غروب خورشید از عرفات خارج شود، آنچه بر او واجب بوده، انجام داده است و تکلیفی در این زمینه متوجه او نیست؛ و اگر پیش از غروب خورشید از عرفات خارج شود یا از غروب خورشید اطمینان حاصل نکرده باشد و به عرفات بازنگردد که تا غروب خورشید در آن بماند، یا برای حتی یک لحظه از شب بازنگردد، بر او ریختن خون واجب می‌شود که عبارت از ذبح

یک گوسفند است، چون واجبی از واجبات حج را ترک کرده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 181)

مبیت در مزدلفه

سؤال: به همراه خانواده‌ای که از طرف من برای انجام حج ماشین اجاره کردند، حج نمودم؛ و شبی که حجاج از عرفات به سوی مزدلفه حرکت می‌کنند، ساعت 9 از عرفات به راه افتادیم و در ساعت 2 شب به مزدلفه رسیدیم که آنان بر عدم مبیت در مزدلفه اصرار کردند، به این دلیل که خانواده به همراه آنان است و شریعت در این مورد به آنها اجازه داده است؛ و به این ترتیب بیشتر از یک ربع ساعت در مزدلفه توقف نکردیم؛ آیا در این زمینه تکلیفی متوجه من است؟

پاسخ: اگر وضعیت آنان چنان است که ذکر نمودید و به همراهشان خانواده بوده و برای مبیت تا طلوع فجر نگران آنها بودند، در این صورت اشکالی متوجه شما و آنها نیست که حرکت شما از مزدلفه در ساعت 2 شب بوده است؛ چون بعد از نیمه شب بوده و از باب رحمت در حق ضعیفان و زنان، در این زمینه به آنان اجازه داده شده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 212)

سؤال: با توجه به ازدحام و شلوغی شدید در حج سال گذشته، برخی از حجاج نتوانستند در مزدلفه مبيت داشته باشند، چون رسيدن به آن سخت و دشوار بوده است؛ و برخی از آنان راه را گم کرده و سرگردان شدند، در اين صورت چه کاری بايد انجام دهند؟

پاسخ: کسی که به سبب ازدحام و شلوغی نتواند در مزدلفه مبيت داشته باشد، مبيت در آن از او ساقط می شود؛ اما کسی که راه را گم کرده و سرگردان شده و در جای دیگری شب را سپری کرده است، بايد خون بدهد؛ چون امکان اين را داشته است که از راه مزدلفه سؤال کند و راه را بیابد؛ لذا به دليل سؤال نکردن کوتاهی کرده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 189)

سؤال: فردی که حج بيت الله الحرام را انجام داده است سؤال می کند که حوالی یک سوم اول شب، یعنی حدود ساعت ده، مزدلفه را ترک کرده است با اين عذر که زنان همراه او هستند؛ در اين صوت چه کاری در حق او و آنان واجب است؟ با تشکر.

پاسخ: کسی که پيش از نیمه شب، مزدلفه را بدون عذری شرعی مثل بیماری ترک می کند، واجب مبيت در مزدلفه را ادا نکرده است، بنابر اين بايد گوسفندی را در مکه ذبح کند که قربانی کردن آن جایز است و در بين فقرای آنجا تقسیم کند. چون کمترین مقدار مبيت واجب، تا نیمه شب می باشد؛ و

رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- به ضعیفان اجازه‌ی ترک مزدلفه را ندادند، مگر بعد از نیمه‌شب.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 194)

اعمال روز نحر (روز عید قربان)

سؤال: زمانی که مردم و ناتوانان قبل از طلوع فجر روز قربان و بعد از نیمه شب آن از مزدلفه به سوی منا حرکت نمودند، آیا می‌توانند رمی جمره‌ی عقبه را قبل از طلوع فجر انجام دهند و اگر وقت کافی داشتند، می‌توانند طواف افاضه را قبل از طلوع فجر انجام دهند؛ آیا این کار برای آنان جایز است؟

پاسخ: برای ناتوانان از جمله زنان و افراد مسن و کسانی شبیه آنها هستند، جایز است که بعد از نیمه‌شب مزدلفه را ترک کنند و می‌توانند قبل از فجر، رمی جمره را انجام دهند و طواف افاضه را ادا کنند و سر بتراشند؛ چون این در حق آنها بهتر و با وضعیت آنها تناسب بیشتری دارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 190)

سؤال: آیا برای حاجی جایز است که بدون عذر، رمی جمره‌ی عقبه را از روز اول به روز دوم یا سوم از ایام تشریق به تأخیر بیندازد یا نه؛ و حکم کسی که چنین کاری انجام دهد، چیست؟

پاسخ: برای حاجی جایز نیست که بدون عذر، رمی جمره‌ی عقبه را تا روز دوم یا سوم از ایام تشریق به تأخیر بیندازد؛ چون رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- آن را در روز عید رمی نمود؛ و صحابه در این مورد از او پیروی کردند و بدون عذر آن را تا ایام تشریق به تأخیر نینداختند؛ و رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: «خذوا عني مناسککم» «مناسک خود را از من بیاموزید». و کسی که بدون عذر آن را تا ایام تشریق به تأخیر بیندازد، با سنت نبوی مخالفت کرده و از بخشی از اجر و پاداش مناسک محروم می‌شود و باید برای آنچه گذشته است، از الله متعال مغفرت بخواهد و برای ادای مناسک به صورت شرعی آن در آینده حریص باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 217)

سؤال: برخی از مردم را در حج دیدیم که به هنگام کوتاه کردن موها در مناسک حج یا عمره، موها را فقط از قسمت پایین سر به شکل دایره‌ای در تمام جهات کوتاه می‌کردند، اما چیزی از موهای بقیه‌ی سر نمی‌گرفتند؛ و وقتی به آنها گفتیم: باید کوتاه کردن مو شامل همه‌ی قسمت‌های سر شود، به ما گفتند: این همان مقدار مطلوب است؛ چه کاری در این زمینه واجب است؟

پاسخ: واجب این است که در حج یا عمره، همه‌ی سر تراشیده شود یا از همه‌ی سر موها کوتاه شوند؛ و لازم نیست

که دقیقاً از هر مویی مقداری کوتاه شود؛ و کسی که آنچه ذکر نمودید انجام داده است، طبق صحیح‌ترین اقوال علما کفایت نمی‌کند و این از سنت محمد - علیه الصلاه والسلام - نیست.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 217)

سؤال: یکی از حجاج در عرفات توقف نموده و در مزدلفه شب را گذرانده و در روز عید به منا رسیده و رمی جمره‌ی عقبه را انجام داده و قربانی کرده و موی سرش را تراشیده و لباسش را در منا درآورده است؛ و بعد از این به مکه رفته و طواف افاضه را به جای آورده است، آیا این کار شرعاً جایز است؟ چون یکی از هموطنان به من گفت که تراشیدن سر و درآوردن لباس در منا جایز نیست، مگر بعد از طواف افاضه.

پاسخ: تراشیدن سر قبل از طواف افاضه و بعد از آن جایز است؛ و اینکه در روز عید رمی را انجام داده و پس از آن قربانی کرده و سر تراشیده و سپس طواف را انجام داده است، سنت نبوی چنین است و همان کاری است که رسول خدا - صلی الله علیه و سلم - در حج وداع انجام داده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 218)

سؤال: چه زمانی طواف افاضه پایان می‌یابد؟

پاسخ: طواف افاضه بعد از نیمه‌شب، شب نحر برای ناتوانان و کسانی که در حکم آنان هستند آغاز می‌شود و برای

پایان وقت آن، زمان مشخصی نیست؛ اما بهتر این است که حاجی در حد توان و با رعایت وضعیت خود، برای طواف افاضه شتاب کند و زمانی را برای آن در نظر بگیرد که شلوغی و ازدحام مطاف کمتر باشد، تا نه اذیت شود و نه سبب اذیت و آزار کسی گردد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 227)

سؤال: چون حاجی طواف افاضه را انجام دهد و یکی از دورها را فراموش کند و بعد خارج شدن از مسجدالحرام متوجه آن شود، حکم و تکلیف چیست؟ و اگر بعد از تحلل اول متوجه آن شود، با توجه به اینکه طواف افاضه یکی از دو عملی است که با آنها تحلل اول صورت می‌گیرد، وضعیت چگونه خواهد بود.

پاسخ: چون حاجی طواف افاضه را انجام دهد و یکی از دورها را فراموش کند و فاصله‌ی زیادی بیفتد، طواف اعاده می‌شود؛ و اگر فاصله‌ی اندکی بیفتد، شوطی را که فراموش کرده انجام می‌دهد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 253)

سؤال: حکم کسی چیست که طواف افاضه را انجام داده و تا غروب خورشید آخرین روز ایام تشریق سعی نکرده است؟

و اگر سعی بعد از غروب خورشید آن روز یا بعد از ایام تشریق انجام شود، حکم آن چیست؟

پاسخ: سعی شما در پایان ایام تشریق یا بعد از ایام تشریق درست است و اشکالی در تأخیر آن متوجه شما نیست؛ چون متصل بودن آن به طواف، از شروط صحت آن نیست؛ اما بهتر این است که با تأسی به پیامبر -صلی الله علیه و سلم- بعد از طواف و متصل به آن انجام شود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 262)

سؤال: آیا در تحلل اکبر، بعد از تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن مو در تحلل اصغر، یعنی بعد از پایان یافتن رمی جمرات، تراشیدن یا کوتاه کردن موی سر واجب است؟

پاسخ: بعد از تحلل اکبر و بعد از اینکه موی سر را در تحلل اصغر - یعنی بعد از رمی جمرات - تراشیده یا کوتاه کرده است، تراشیدن یا کوتاه کردن آن نه واجب است و نه مستحب؛ چون این از موارد مناسک حج هستند که عبادت‌اند و مبنای عبادت‌ها توقیفی بودن آنهاست و از رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- ثابت نشده که بعد از تحلل اکبر، سر بترشد یا موی سر کوتاه کند؛ بلکه فقط این کار را در تحلل اصغر انجام داده است؛ و از رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- ثابت است که فرمودند: «خذوا عني مناسککم». «مناسک خود را از من بیاموزید».

سؤال: مناسک عمره را بجا آوردم و بعد از ادای آن به شهر خود بازگشتم؛ با توجه به اینکه ان شاءالله امسال عازم سفر حج فرض هستم، آیا قربانی بر من واجب است یا نه؟ جزاکم الله خیرا.

پاسخ: جمهور علما نظرشان این است که قربانی بر شما واجب نیست؛ چون حاجی متمتع نیستید که در یک سفر نیت عمره و حج را داشته باشید؛ چون ذکر نمودید که بعد از ادای عمره در شوال سال 1395 هـ.ق، به شهر خود بازگشتید و در مکه نماندید تا حج را به جا بیاورید.

و نظر برخی فقها این است که باید قربانی کنید، اگر در همان سال حج کنید؛ ولو اینکه به شهر خود یا دورتر از آن بازگردید؛ و دلیل آن عمومیت این آیه است که می‌فرماید:

{فمن تمتع بالعمرة إلى الحج فما استيسر من الهدي}

«پس هنگامی که در امان بودید، هرکس از عمره بهرمنذ گردید و سپس [اعمال] حج را آغاز کرد، آنچه از قربانی [برایش] میسر شد [ذبح کند]» [البقرة: 196]. و فتوا و عمل طبق دیدگاه جمهور مبنی بر عدم وجوب قربانی در این مورد جریان دارد.

سؤال: حکم کسی چیست که کوتاه کردن موی سر بعد از پایان یافتن اعمال حج را فراموش کند و بعد از گذشت مدتی طولانی آن را به یاد بیاورد؟

پاسخ: تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن آن یکی از مناسک واجب حج و عمره است؛ و هرکس از روی فراموشی آن را ترک کند، بر او واجب است که با یادآوری آن، سرش را بتراشد یا موی آن را کوتاه کند؛ و اگر پیش از تراشیدن سر یا کوتاه کردن موی آن آمیزش جنسی داشته است، بر او واجب است که فدیهای جماع را بپردازد که ذبح گوسفندی در مکه است که قربانی آن جایز باشد؛ و آن را در بین فقرای حرم توزیع می‌کند. چون در حج تحلل دوم را کامل نکرده است و جماع و آمیزش جنسی پیش از آن، موجب فدیة است؛ و همچنین در عمره، تحلل از آن صورت نگرفته است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (204 / 10)

سؤال: آیا در صورتی که قارن طواف قدوم را انجام دهد، باید طواف افاضه را نیز انجام دهد؟

پاسخ: طواف قدوم نمی‌تواند در حق قارن و مفرد جایگزین طواف افاضه باشد؛ چون وقت طواف افاضه زمان دیگری است و طواف افاضه رکنی از ارکان حج است که فقط با آن ادا می‌شود؛ و وقت آن بعد از توقف در عرفات و بازگشت از

مزدلفه است؛ اما طواف قدوم سنت است که چون بخواهد انجام می‌دهد و اگر بخواهد می‌تواند ترک کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 217)

سؤال: آیا برای من جایز است که به کسی وکالت دهم تا به جای من طواف افاضه و وداع را انجام دهد، در صورتی که برای من میسر نباشد که به دلیل سن و سال بالا و ضعف سلامتی به مکه می‌مگردم؟

پاسخ: نیابت در طواف افاضه و وداع جایز نیست؛ و کسی که از ادای آن عاجز و ناتوان باشد، برای ادای طواف (با هر وسیله‌ای) حمل می‌شود؛ بنابراین چنانکه در فتوا ذکر شد، باید به مکه بازگردید. وبالله التوفیق، وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 271)

ایام تشریق و رمی جمرات

سؤال: بر کسی که رمی جمرات را در وقت چاشت (ضحی) روز دوم عید انجام می‌دهد و بعد از آن متوجه می‌شود وقت رمی بعد از ظهر بوده است، چه چیزی واجب می‌شود؟

پاسخ: کسی که رمی جمرات را در روز دوم عید قبل از زوال انجام دهد، باید این کار را بعد از زوال همان روز تکرار کند؛ و اگر اشتباه خود را در روز سوم یا چهارم متوجه شد، رمی خود را بعد از زوال روز سوم یا چهارم تکرار کند، قبل از اینکه رمی روزی را انجام دهد که در آن است؛ و اگر بعد از غروب خورشید در روز چهارم متوجه شد، رمی نمی‌کند و باید گوسفندی را در حرم ذبح نموده و میان فقرا تقسیم کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11 / 273)

سؤال: اینکه الله متعال می‌فرماید: ﴿فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ به چه معناست؟ این آیه را توضیح دهید.

پاسخ: الله متعال می‌فرماید:

{واذكروا الله في أيام معدودات فمن تعجل في يومين فلا إثم عليه ومن تأخر فلا إثم عليه لمن اتقى}

«الله را در روزهای معین [= سه روز ایام تشریق (یازدهم تا سیزدهم ذی‌حجه)] یاد کنید؛ پس کسی که شتاب کند و طی دو روز [اعمال را انجام دهد،] گناهی بر او نیست؛ و کسی که تأخیر کند [و اعمال را در سه روز انجام دهد،] گناهی بر او نیست. [این حق اختیار،] برای کسی است که تقوا پیشه کند» [البقرة: 203]. آیه مراد از «الایام المعدودات» در اینجا، ایام تشریق است که سه روز هستند:

یازدهم و دوازدهم و سیزدهم ذوالحجه؛ بنابراین اگر کسی از حجاج، بعد از رمی جمرات در روز دوازدهم پس از زوال و قبل از غروب، منا را ترک کند، شتاب یا تعجیل نموده است؛ و کسی که در منا باقی بماند تا رمی جمرات را در روز سیزدهم انجام دهد، تأخیر کرده است؛ و این کار افضل است، چون مطابق عمل پیامبر می باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 297)

سؤال: آیا قضا کردن رمی در صبح و قبل از زوال روز دوازدهم جایز است، یا بعد از زوال به همراه رمی روز دوازدهم انجام دهد؟

پاسخ: رمی جمرات در ایام تشریق، فقط بعد از زوال خورشید درست است و در صبح جایز نیست و ادا نمی شود؛ چون رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فقط بعد از زوال رمی نموده و فرموده است: «خذوا عني مناسككم». «مناسک خود را از بیاموزید». و کسی که رمی کردن روزی را از دست داد و از او فوت شد، آن را در روز بعدی و بعد از زوال انجام می دهد و قبل از رمی روز دیگر، ابتدا آن را انجام می دهد و بعد از رمی جمره ی آخر، باز می گردد و سه جمره ی مذکور را برای روز دوم رمی می کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 189)

سؤال: در یکی از سال‌ها حج نمودم و در روز دوم رمی جمرات را قبل از زوال انجام دادم، آیا با توجه به جهل و بی‌اطلاعی من نسبت به این مسأله، تکلیفی دارم؟

پاسخ: انجام رمی جمرات پیش از زوال در ایام تشریق، درست نیست؛ چون رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فقط بعد از زوال آن را انجام داده و فرموده است: «خذوا عني مناسککم»، «مناسک خود را از بیاموزید». بنابراین باید فدیهای به سبب رمی قبل از زوال بپردازید که ذبح گوسفندی است که قربانی آن جایز باشد؛ در مکه ذبح می‌شود و میان فقرای حرم تقسیم می‌گردد و چیزی از آن را نمی‌خورد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 293)

سؤال: فردی فراموش نموده و تعدادی از سنگریزه‌های منا را با خود آورده است؛ به او گفته شده: کسی که از منا سنگریزه برداشته است، باید آنها را به مکه بازگرداند؛ لطفاً در این زمینه راهنمایی کنید.

پاسخ: کسی که چیزی از سنگریزه‌های جمرات را با خود داشته باشد، لازم نیست آنها را به منا بازگرداند؛ چون دلیلی برای این کار وجود ندارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 294)

سؤال: شخصی در حج، جمره‌ی عقبه را با هفت سنگریزه به یک بار رمی می‌کند.

پاسخ: بر کسی که در رمی جمره سنگریزه‌ها را به یکبار با هم پرتاب نموده، واجب است که رمی جمره را در ایام آن تکرار کند؛ چون باید رمی سنگریزه‌ها یکی پس از دیگری باشد؛ و رمی همه‌ی آنها با هم، به منزله‌ی پرتاب یک سنگریزه است؛ و اگر رمی را تکرار نکند، بر او واجب است که به خاطر ترک واجبی از واجبات حج خون بدهد؛ و خون عبات است از ذبح گوسفندی در مکه که برای قربانی جایز باشد و در بین فقرای حرم توزیع گردد؛ و اگر توانش را نداشت، باید ده روز روزه بگیرد؛ فرقی نمی‌کند این ده روز را پشت سر هم یا به صورت پراکنده روزه بگیرد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (310 / 10)

سؤال: خاله‌ام سال گذشته حج نمود اما در مورد رمی جمراتی که انجام داده، می‌گوید: وقتی سنگ‌ها را پرتاب کرده است، به سبب شلوغی ندیده که سنگ‌ها کجا افتاده‌اند؛ آیا در حوض افتاده‌اند یا نه؛ با این توضیح که احیاناً به هنگام رمی، جمره را دیده است؛ در این صورت چه تکلیفی دارد؟ در این مورد به ما فتوا دهید؛ ماجور باشید.

پاسخ: یکی از شروط صحت رمی، افتادن سنگریزه‌ها در محل رمی (مرمی) است؛ اگر یقین دارد و مطمئن است که سنگریزه‌ها در حوض افتادند، سپس شک نموده است، در این

صورت شک او تاثیری ندارد و رمی او درست است؛ و اگر شک دارد و مطمئن نیست که سنگریزه‌ها در وقت رمی در حوض افتاده باشند، در این صورت بر او واجب است که فدیہ بدهد؛ و فدیہی آن ذبح گوسفندی برای فقرای حرم می‌باشد؛ و اگر توانش را نداشت، ده روز روزه می‌گیرد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (311 / 10)

سؤال: برخی از حجاج که خداوند هدایت‌شان کند، رمی جمرات را با هر چه می‌یابند، انجام می‌دهند، از کفش گرفته تا شیشه‌های خالی آب و ... آیا رمی آنان به سبب این کارشان باطل می‌شود یا به سبب جهل و بی‌اطلاعی‌شان مؤاخذہ نمی‌شوند؟

پاسخ: رمی جمرات با کفش و شیشه و چیزهایی شبیه آنها جایز نیست؛ چون نامشروع است؛ و مخالف روش پیامبر - صلی الله علیه و سلم - می‌باشد؛ و رسول خدا - صلی الله علیه و سلم - رمی جمرات را با سنگریزه‌های کوچک اندکی بزرگتر از نخود انجام داده و فرموده است: «خذا عني مناسکم»، «مناسک خود را از بیاموزید». و آنها با این کارشان گناهکار هستند؛ و هرکس آنها را در این وضعیت می‌بیند، باید آنان را نهی و نصیحت کند؛ اما رمی آنان با این کار باطل نمی‌شود، در صورتی که با سنگ‌های مشروع رمی کنند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (324 / 10)

سؤال: حکم کسانی که حج کردند و در ایام تشریق قصد تعجیل داشته و جمرات سه‌گانه را در روز اول و همچنین روز دوم رمی کردند و سپس قبل از غروب خورشید در روز دوم به مکه رفتند و در مکه ماندند و روز سوم رمی نکردند چیست؟ آیا بر آنان خون واجب است یا نه؟

پاسخ: هرکس رمی جمرات سه‌گانه را در روز دوازدهم ذوالحجه انجام دهد و قصد تعجیل داشته باشد، قبل از غروب خورشید منا را ترک می‌کند که در این صورت رمی جمرات در روز سیزدهم بر او واجب نیست؛ و در این صورت فرقی نمی‌کند در مکه اقامت کند یا جای دیگری.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10/ 335)

طواف وداع

سؤال: در شهر جده اقامت دارم و دائما به مکه می‌مکرم می‌روم؛ آیا بعد از حج، طواف وداع را انجام دهم یا آن را تا هنگام سفر به شهر خودم به تأخیر بیندازم؟ و آیا تأخیر طواف وداع کفاره‌ای دارد؟

پاسخ: چون حج نمودید، پس از حج به جده سفر نکنید تا طواف وداع را انجام دهید؛ و اگر قبل از طواف وداع سفر کردید، باید گوسفندی را در حرم ذبح کنید و چیزی از آن نخورید، بلکه خوراک فقرا را حرم کنید؛ چون طواف وداع

بعد از حج واجب است؛ به دلیل عمومیت حدیث ابن عباس - رضی الله عنهما- که می‌گوید: «به مردم امر شد که آخرین عمل‌شان طواف (وداع) خانه کعبه باشد و فقط در این مورد به زنی که وارد عادت ماهیانه شده، تخفیف داده شده است». صحت آن مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است. و باید به درگاه الله متعال توبه کنید که قبل از طواف وداع به سوی جده خارج شدید.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 303)

سؤال: آیا برای حاجی جایز است که در ایام منا به طائف برود و بعد از بیست روز بازگردد و طواف وداع را انجام دهد؟

پاسخ: برای کسی که حج بیت الحرام را انجام می‌دهد جایز نیست که مسافرت کند تا اینکه اعمال حج و مناسک آن را انجام دهد که یکی از آنها طواف وداع است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 307)

سؤال: آیا برای زنی که وارد عادت ماهیانه شده است یا در ایام خونریزی بعد از زایمان است (دچار نفاس است) و برای کسی که ناتوان و بیمار است، طواف وداع لازم است؟

پاسخ: طواف وداع بر زنی که وارد عادت ماهیانه شده است یا در ایام نفاس است، واجب نیست؛ اما کسی که عاجز

و ناتوان است، حمل شده و با او طواف انجام می‌شود؛ بیمار نیز همچون فرد ناتوان است؛ و دلیل آن رهنمود نبوی است که می‌فرماید: «لا یفرن أحد منکم حتی یكون آخر عهده بالبيت» ، «نباید هیچ‌یک از شما سفر کند تا اینکه آخرین عمل او طواف (=طواف وداع) خانه کعبه باشد». و در صحیحین از ابن عباس -رضی الله عنهما- ثابت است که می‌گوید: «به مردم امر شد که آخرین کارشان طواف خانه کعبه باشد اما در این مورد به زنی که عادت ماهیانه شده، تخفیف داده شد». و حدیث دیگری بر این دلالت می‌کند که در باب طواف وداع، زنی که در حال نفاس است، همچون زنی است که وارد عادت ماهیانه شده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 307)

سؤال: در حین طواف وداع بیمار شدم و طواف را متوقف نمودم و سایر دوستانم طواف خود را کامل کردند؛ و بعد از اینکه آنان طواف‌شان را به پایان رساندند، بایکی از آنها برای تکمیل باقی طوافم همراه شدم؛ و دوری از طواف وداع را فراموش کردم و زمانی متوجه آن شدم که به شهر خودم بازگشتم، آیا فدیة‌ای یا تکلیفی متوجه من است؟

پاسخ: اگر از ترک نمودن دوری از طواف وداع اطمینان دارید، باید فدیة بدهید که ذبح گوسفندی در مکه است که قربانی آن جایز باشد و اینکه در بین فقرای حرم توزیع شود؛ و اگر توان فدیة نداشتید، باید ده روز روزه بگیرید.

فتاویٰ اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 126)

سؤال: حج نمودم و در روز دوم از ایام تشریق طواف وداع را بعد از عصر انجام دادم و شب را در مکه می مکرمه باقی ماندم و صبح روز بعد به طائف رفتم؛ لطفا راهنمایی کنید که آیا طواف وداعی که من و خانواده ام انجام دادیم، کفایت می کند یا باید کفاره بپردازم یا اینکه باید به همراه خانواده ام طواف وداع را تکرار کنیم؟ خداوند متعال به شما ثواب و پاداش عنایت کند، در این زمینه راهنمایی بفرمایید.

پاسخ: کسی که در حج طواف وداع را انجام دهد و بعد از طواف برای مدت کوتاهی در مکه بماند، تکرار طواف وداع بر او لازم نیست؛ اما اگر اقامت بعد از طواف طولانی باشد، بر او لازم است که طواف را تکرار کند؛ و مادامی که شما بعد از عصر طواف وداع را انجام دادید و صبح روز بعد سفر کردید و سfortان را بدون تکرار طواف انجام دادید، در این صورت بر هریک از شما یک دم واجب است که ذبح گوسفندی جایز برای قربانی در مکه می باشد که بین فقرای حرم تقسیم می شود؛ اما اگر به همراه شما زنی باشد که وارد عادت ماهیانه شده یا در وضعیت نفاس و خونریزی بعد از زایمان است، طواف وداع ندارد.

فتاویٰ اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 337)

سؤال: همسرم در سال گذشته حج نمود و حج او حج تمتع بود؛ همه‌ی مناسک حج را انجام داد جز طواف وداع؛ و سبب آن رسیدن عادت ماهیانه‌اش بود؛ و به این ترتیب طواف وداع را انجام نداد و پدرم او را به مسجد الحرام برد و وارد مسجد نمود و او هم کعبه‌ی شریف را نگاه کرد؛ حکم این کار چیست؟ بنده را راهنمایی کنید، خداوند متعال به شما اجر و پاداش عنایت کند.

پاسخ: طواف وداع از زنی که وارد عادت ماهیانه شده، ساقط می‌شود و تکلیفی بر عهده‌ی همسران نیست؛ به دلیل روایتی که از ابن عباس -رضی الله عنهما- ثابت است که می‌گوید: «به مردم امر شد که آخرین کارشان طواف خانه کعبه باشد اما در این مورد به زنی که وارد عادت ماهیانه شده، تخفیف داده شد». و از ام المومنین عایشه -رضی الله عنها- روایت است که می‌گوید: «حاضت صفیه بنت حبی بعد ما أفاضت قالت: فذكرت ذلك لرسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: أحابستنا هي؟ قلت: يا رسول الله: إنها قد أفاضت وطافت بالبیت ثم حاضت بعد الإفاضة قال: فلتنفر إذا» صفیه بنت حبی بعد از طواف افاضه وارد عادت ماهیانه شد؛ عایشه می‌گوید: این مسأله را برای رسول الله -صلی الله علیه و سلم- ذکر نمودم که فرمود: «آیا او ما را نگه داشته است؟». گفتیم: ای رسول خدا، صفیه طواف افاضه را انجام داده و خانه را طواف کرده است و پس از طواف افاضه وارد عادت ماهیانه شده است؛ رسول خدا فرمود: «بنابر این باید حرکت کند».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 342)

سؤال: آیا هر کس بدون قصد و نیت عمره و حج وارد مکه شود و قصد خارج شدن از مکه را داشته باشد، باید طواف وداع را انجام دهد؟ و آیا عمره‌گزار باید طواف وداع انجام دهد، در صورتی که یک یا دو روز یا مانند آن در مکه بماند؛ آیا طوافی به نام طواف وداع از مصطفی -صلی الله علیه و سلم- وارد شده است یا هر طوافی که پس از آن خروج از مکه صورت بگیرد، طواف وداع است؟ لطفا در این زمینه به ما فتوا دهید، ماجور باشید و خداوند متعال شما را از بهشت محروم نکند. آمین.

پاسخ: طواف وداع فقط بر حاجی واجب است که وقتی حج را انجام می‌دهند و قصد سفر کردن از مکه را دارند، آن انجام می‌دهند. و دلیل آن حدیث ابن عباس -رضی الله عنهما- است که می‌گوید: «به مردم امر شد که آخرین کارشان طواف خانه کعبه باشد اما در این مورد به زنی که وارد عادت ماهیانه شده، تخفیف داده شد». صحت آن مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است. و زنی که در وضعیت نفاس و خونریزی بعد از زایمان است، حکم همان زنی را دارد که وارد عادت ماهیانه شده است. اما طبق دیدگاه صحیح، طواف وداع برای کسانی که حاجی نیستند، واجب نیست؛ چون رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- عمره‌گزاران را به آن امر نکردند. و طواف وداع برای حج، باید با نیت آن همراه باشد؛ چون عبادت و عمل است و رسول الله -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: «إنما الأعمال بالنیات وإنما لكل امرئ ما نوى» «اعمال و عبادت‌ها

وابسته به نیت‌ها هستند و برای هرکس همان است که نیت کرده است». والله اعلم.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 344)

سؤال: آیا بعد از طواف وداع، خرید برخی از ضروریات جایز است؛ و اگر کسی بعد از طواف خریدی داشته باشد، تکلیفی دارد؟

پاسخ: واجب این است که آخرین عمل از اعمال حاجی، طواف وداع باشد و پس از آن از مکه خارج شود؛ اما اگر زمان کوتاهی را در انتظار دوستانش یا جهت حمل وسایلش یا خرید برخی از نیازهایش باقی بماند، اشکالی متوجه او نیست.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 345)

سؤال: مردی از حجاج طواف وداع را در روز دوازدهم انجام می‌دهد و پس از آن به منار رفته و رمی جمرات را انجام می‌دهد، آیا طواف او صحیح است، چون قبل از رمی انجام داده است؛ این شخص که اهل جده است، چه تکلیفی دارد؟

پاسخ: کسی که پیش از رمی جمرات، طواف وداع را انجام دهد، کفایت نمی‌کند؛ چون باید طواف وداع آخرین اعمال حج باشد؛ و در صورتی که قبل از تکرار طواف وداع بعد از رمی، سفر کند، بر او واجب است که فدیهای در مکه

ذبح کند و در بین فقرای حرم تقسیم نموده و چیزی از آن را نخورد؛ و باید گوسفندی باشد که شرایط قربانی را داشته باشد؛ و اگر از ذبح گوسفند ناتوان باشد، باید ده روز روزه بگیرد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 345)

سؤال: آب زمزم به این توصیف می‌شود که ویژگی‌های متعددی دارد، آیا حدیث صحیحی در این موضوع وجود دارد؟

پاسخ: آب زمزم بهترین آب بر روی زمین است و صحیح‌ترین فضیلتی که برای آن وارد شده، روایت مسلم در صحیحش می‌باشد که رسول الله -صلی الله علیه و سلم- در مورد زمزم فرمودند: «إنها مباركة وإنها طعام طعم». «زمزم آب با برکتی است و مغذی می‌باشد». و ابوداود با اسناد صحیح افزوده است که: «وشفاء سقم»، «و شفا دهندهی بیماری است». و از رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- روایت شده که فرمودند: «ماء زمزم لما شرب له». «آب زمزم با هر نیتی که نوشیده شود، باعث اجابت آن است». به روایت امام احمد و ابن ماجه و دیگران.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 168)

فتاوی مربوط به زیارت مدینه نبوی

سؤال: اگر ان شاء الله در رمضان نیت عمره و زیارت شهر پیامبر -صلی الله علیه و سلم- کردم، چه توصیه‌ای برای من دارید؟

پاسخ: بار سفر بستن و نیت سفر کردن برای زیارت مسجدالنبی -صلی الله علیه و سلم- امری مشروع است اما برای زیارت قبر پیامبر -صلی الله علیه و سلم- و سایر قبور روا نیست؛ چرا که رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: «لا تشد الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد: المسجد الحرام، ومسجدي هذا، والمسجد الأقصى»، «بار سفر (عبادت) بسته نمی‌شود مگر به سوی سه مسجد: مسجدالحرام، این مسجد من (مسجد نبوی) و مسجد الاقصی». اما برای کسی که مسجد نبوی را زیارت می‌کند، مشروع است که بر پیامبر -صلی الله علیه و سلم- و بر دو یارش ابوبکر و عمر -رضی الله عنهما- سلام کند؛ همچنین برای او مشروع است که قبرهای بقیع و شهدا را زیارت نموده و برای آنها دعا کند و رحمت بخواهد؛ و به این ترتیب یادآوری مرگ و رویدادهای بعد از آن کند؛ همچنین برای او مشروع است که مسجد قبا را برای نماز خواندن در آن زیارت کند؛ و دلیل آن احادیث وارد شده در این زمینه است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (11/ 78)

سؤال: آیا برای حجاج مرد و زن لازم است که قبر رسول الله -صلی الله علیه و سلم- و بقیع و احد و قبا را زیارت کنند یا مخصوص مردان است؟

پاسخ: برای حجاج مرد و زن زیارت قبر پیامبر -صلی الله علیه و سلم- و بقیع جایز نیست، بلکه سفر نمودن برای زیارت قبور مطلقاً حرام است؛ و این کار نیز بر زنان حرام است ولو اینکه برای آن سفر نکرده باشند؛ چرا که رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: «لا تشد الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد: مسجدي هذا، والمسجد الحرام، والمسجد الأقصى» «بار سفر (عبادت) بسته نمی‌شود مگر به سوی سه مسجد: این مسجد من (مسجد نبوی) و مسجدالحرام و مسجدالاقصی». به اتفاق بخاری و مسلم، و رسول الله -صلی الله علیه و سلم- زنانی را که به زیارت قبور می‌روند، لعنت کرده است؛ و برای زنان همین کفایت می‌کند که در مسجد نبوی نماز بخوانند و درود زیادی در مسجد و جاهای دیگر بر رسول الله -صلی الله علیه و سلم- بفرستند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (362 / 11)

سؤال: برادری دارم که به استقبال حجاج و عمره‌گزارانی می‌رود که نزد ما به مدینه‌ی منوره می‌آیند و آنها را به زیارت‌گاه‌هایی می‌برد که برخی از آنها شرعی نیستند؛ و در برابر این کار مزدی مالی از آنها دریافت می‌کند که شرط کرده است؛ آیا این عمل او شرعاً جایز است؟

پاسخ: این کاری که برادران می‌کند و حجاج و عمرمگزاران را به اماکنی در مدینه منوره می‌برد که زیارت آنها جایز نیست، عملی حرام است؛ و باید او را نصیحت کنید که این کار را ترک کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (10 / 390) به صورت مختصر

فهرست

- 2..... فتاوی حج، عمره و زیارت
- 2..... عمره‌گزاران بسیار به آن نیازمند هستند.
- 2..... اول: فتاوی عمومی